

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อน พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 11

การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อน
การพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชน
สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ปี 2566

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 11
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นสังคมสูงวัยแบบสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งคาดว่า จะเป็นสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Hyper Aged Society) ภายใน 9 ปีหรือปี 2574 เร็วกว่าประเทศญี่ปุ่น 2 ปี และคาดว่าในปี 2583 จำนวนผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเป็น 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด ส่วนจำนวนเด็กเกิดใหม่ กลับลดลง “ผู้สูงอายุเพิ่ม แต่เด็กลดลง เท่ากับ กำลังแรงงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลง แต่รายจ่ายสวัสดิการเพิ่ม” ดังนั้นผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและจำนวนประชากรเกิดใหม่ที่ลดลง อัตราการพึ่งพิง วัยแรงงานเพิ่มขึ้น การเตรียมการรองรับสังคมสูงวัยที่เน้นการเตรียมคนและสังคมเชิงรุกเป็นสิ่งสำคัญ และ การทำให้คนทุกช่วงวัยตระหนัก มีความรอบรู้ และความพร้อมรองรับการเป็นสังคมสูงวัยในทุกมิติ ทั้งในมิติ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพที่สามารถพึ่งตนเองและ เป็นพลังในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศให้นานที่สุด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลัง สังคมด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้กับประชากรรุ่นอื่น ๆ และส่งเสริมการปรับเปลี่ยน มุมมองและทัศนคติของสังคมที่มีต่อการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินกิจกรรมพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2563 จำนวน 76 พื้นที่ และเปลี่ยนชื่อเป็นกิจกรรมบูรณาการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565 ขยับเคลื่อนในพื้นที่เพิ่มอีก 78 พื้นที่ โดยการค้นหาปัญหา วางแผนและ แก้ไขปัญหาในพื้นที่ร่วมกับทีม พม. (One Home) และภาคีเครือข่าย พบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังคง มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้ไม่มากนัก เนื่องจากขาดความรู้ ความต่อเนื่อง และยั่งยืน รวมทั้งชุมชน ไม่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและไม่ได้เป็นเจ้าของหลักในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ ดังนั้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จึงเปลี่ยนเป็นกิจกรรมพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) และปรับวิธีการทำงาน โดยนำองค์ความรู้จากงานวิชาการ งานวิจัยด้านสังคมมาเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ มีศูนย์ช่วยเหลือ สังคมตำบลเป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 11 พื้นที่ เพื่อเป็นต้นแบบ ในการขยายผลการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคง ของประชาชนในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล โดยบูรณาการร่วมกับ โครงการวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้และการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์งานวิจัยและนวัตกรรม ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรม งบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม (สกว.)

ขอขอบคุณ ดร.นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพัชร์ สโรบล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษา สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 11 ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ผู้นำชุมชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อน กิจกรรม ส่งผลให้การดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 ประสบผลสำเร็จ เป็นพื้นที่นำร่องและเป็นต้นแบบของการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชน สำหรับ กลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และนำไปขยายผลสู่การพัฒนาทุกกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อื่นต่อไป

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 11

กันยายน 2566

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

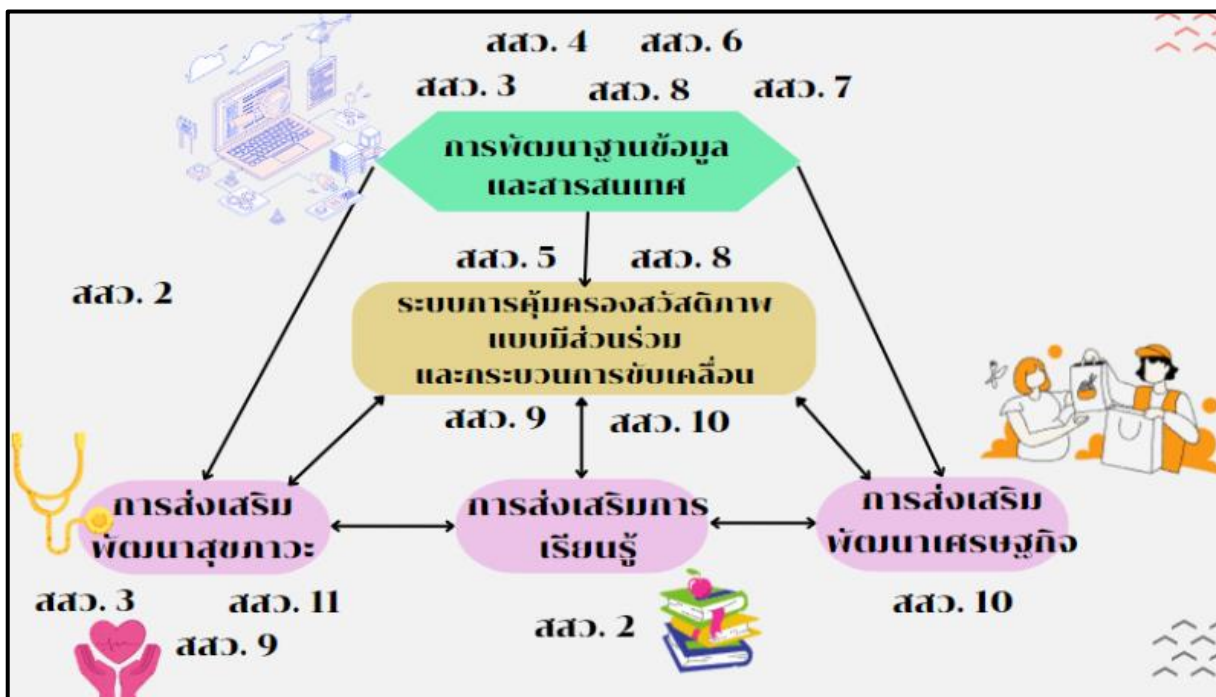
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 (สสว.1 – 11) มีบทบาทภารกิจสำคัญในการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านวิชาการแก่หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้ขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการ (Social Lab) ในปี 2566 โดยการนำความรู้จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และผลงานวิจัยในระบบวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) มาทดลองปฏิบัติการในพื้นที่ ผ่านกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลให้เป็นกลไกและพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการบริการสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย และมีการบูรณาการหน่วย One Home กับเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เพื่อได้รูปแบบ (Model) ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่ และนำเสนอรูปแบบ (Model) ต่อ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หน่วยงาน พม.(One Home) จังหวัด และภาคีเครือข่าย นำสู่การใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยกำหนดประเด็นการขับเคลื่อนตามสภาพปัญหาของพื้นที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น 6 กระบวนการ คือ การเตรียมการพื้นที่ การพัฒนากิจกรรม การปฏิบัติขับเคลื่อนกิจกรรม การทบทวนถอดบทเรียน การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ผลการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล จำนวน 11 รูปแบบ (Model) สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data (สสว.3) การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (สสว.6) และฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data) (สสว.7) 2) กลุ่มกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ (สสว.5) และการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (สสว.8) และ 3) กลุ่มรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชน จำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการขยะในชุมชน (สสว.1) การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย (สสว.2) รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care Center) (สสว.4) เสี่ยงสร้างสุข (สสว.9) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล (สสว.10) และ นวัตกรรมน้องอ้อมปันสุข (สสว.11)

เมื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ได้รูปแบบ (Model) การขยายผล จำนวน 2 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบ (Model) แนวคิดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่า

และคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ ที่สอดคล้องกับระบบคุ้มครองสังคม (Social protection system) โดยเริ่มต้นจากการมี ฐานข้อมูลและสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data) จำแนกผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มมีศักยภาพ กลุ่มพอช่วยเหลือตัวเองได้ และกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง โดยใช้กระบวนการ เก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการผ่านฐานกิจกรรมเพื่อการจัดสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วย

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนใน 5 มิติ เพื่อ การแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ และการจัดทำระบบการคุ้มครองสวัสดิภาพแบบมีส่วนร่วม ใน การป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว จากเครื่องมือวัดความรุนแรง Violence Lens พร้อมทั้งการกำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเป็น 3 ด้าน คือ การส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะ ได้แก่ การจัดทำชุดสื่อ เลี้ยงสร้างสุข เพื่อสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงที่มีความยากจนและมีความเสี่ยงภาวะซึมเศร้า การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการขยะในชุมชน เพื่อเพิ่มคุณค่าผู้สูงอายุ การจัดทำคู่มือ รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care Center) และ นวัตกรรมน้องอ้อมปันสุข สิทธิบัตรระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา นำมาขยายผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ป่วยติดเตียง ลดขยะ ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย เป็นการส่งเสริมกระบวนการพัฒนากิจกรรมแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับเด็กในชุมชนบนฐานของการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย และ การส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้งลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อสร้างอาชีพ รายได้และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ ดังภาพ

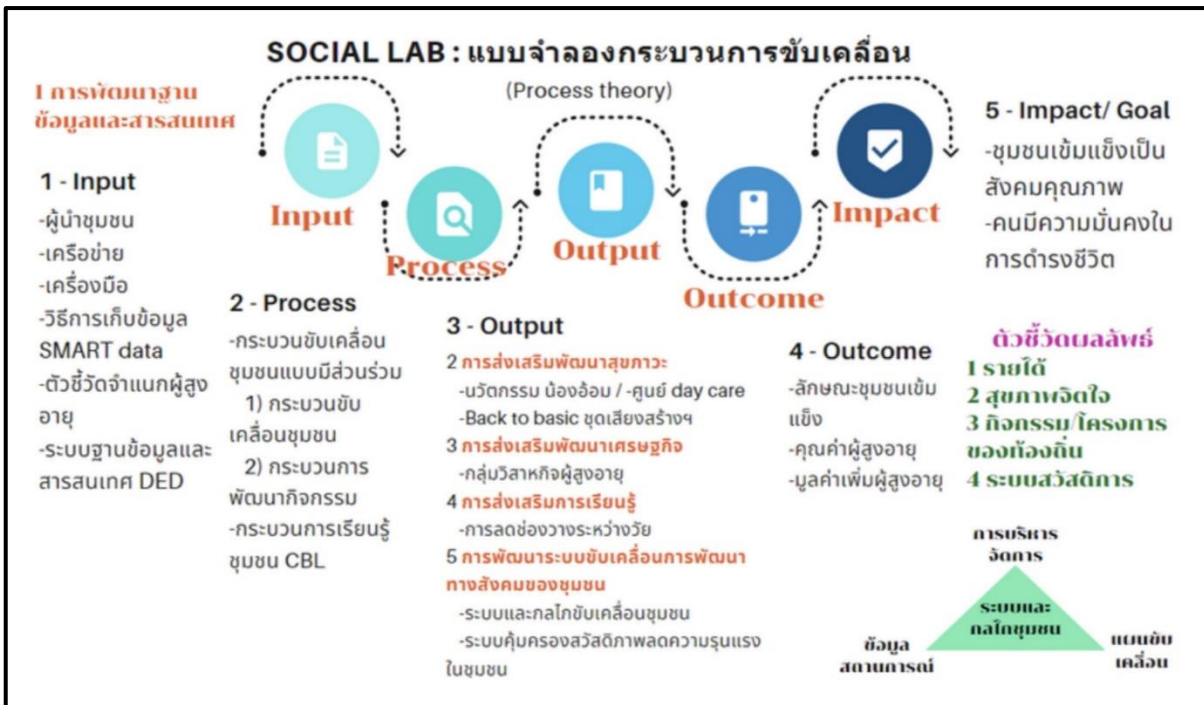
ภาพที่ 1 รูปแบบ (Model) แนวคิดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

และ รูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้นำชุมชน เครือข่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล ผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data ตัวชี้วัดจำแนกผู้สูงอายุ ระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ และ การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนประเภทด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. กระบวนการ การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) มีพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม เป็นฐานการขับเคลื่อน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community base learning: CBL) เพื่อร่วมวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหาพื้นที่ สาเหตุของปัญหา พัฒนากิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการตามแผน และติดตามประเมินผล เพื่อการแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ
3. ผลผลิต การออกแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหา 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนา สุขภาวะ ได้แก่ เสี่ยงสร้างสุข รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Bukrasang Day Care Center) และ นวัตกรรมน่องอ้อมปันสุข ด้านการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพทางเลือก เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย และด้านความยั่งยืนของการขับเคลื่อนและการจัดทำระบบ การคุ้มครองสวัสดิภาพแบบมีส่วนร่วมใน การป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ในครอบครัว
4. ผลลัพธ์ โดยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัด 4 ด้าน ได้แก่ รายได้ สุขภาพจิตใจ กิจกรรมโครงการท้องถิ่น และ ระบบสวัสดิการ ในกรณีของ กลุ่มการเสริมพัฒนาสุขภาวะ คือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการดูแลสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาความเครียดและซึมเศร้าลดลงมีความสุขเพิ่มขึ้น กลุ่มการส่งเสริมการเรียนรู้ คือทำให้ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้สูงอายุและเด็กและเยาวชน ลดลง เกิดการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้กับเด็ก และ กลุ่มการส่งเสริมอาชีพ คือ ทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ รายได้ และสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ และเกิดการพัฒนาระบบคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้สูงอายุ เกิดการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในครัวเรือนของผู้สูงอายุที่มีความรุนแรง แบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องโดยชุมชน
5. ผลกระทบ สำหรับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพลังเพิ่มขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิต เพิ่มขึ้นจากการลดค่าใช้จ่าย ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น สำหรับชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผ่านกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคม ตำบลทำให้ปัญหาในชุมชนลดลง อาทิ ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้อง กับขยะลดลง ปัญหาความรุนแรงในชุมชนที่เกิดจากพฤติกรรมของเด็กลดลง และความรุนแรง ต่อผู้สูงอายุในครอบครัวลดลง จากระบบคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ ดังภาพ

ภาพที่ 2 รูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณค่าและคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ

ปัจจัยความสำเร็จ 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติการมีความรู้และเข้าใจกระบวนการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ความรู้จากผลงานวิจัย และเป้าหมายของโครงการ มีทัศนคติและความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาชุมชน เป็นนักวิชาการที่พร้อมต่อการเรียนรู้ใหม่เสมอ มุ่งมั่นและอดทน และทำงานเป็นทีม
2. ผู้นำชุมชน มีคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ เป็นนักพัฒนา มุ่งมั่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและแสวงหาความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน รู้สถานการณ์ ปัญหาและศักยภาพชุมชน รักชุมชน รักการเรียนรู้ และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
3. เครือข่าย เป็นเครือข่ายหน่วยงานองค์กรหรือบุคคลที่มีศักยภาพ มีบทบาทหน้าที่และเป้าหมายเกี่ยวข้องมีทรัพยากร และมีทัศนคติในการทำงานร่วมกัน

กลยุทธ์ความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. การสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชน โดยดำเนินกิจกรรมที่ต้องแสดงให้ผู้นำและประชาชนในชุมชนเกิดความรู้สึกถึงความตั้งใจ จริงใจ ด้วยมิตรไมตรี และเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน
2. การสร้างความเข้าใจกับผู้นำชุมชน การทำความเข้าใจถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินโครงการ รวมถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ
3. การแสวงหาความร่วมมือของภาคีเครือข่าย จะต้องทราบถึงภารกิจหน้าที่ เป้าหมาย และความต้องการของหน่วยงาน รวมถึงทราบถึงบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของผู้นำเครือข่าย
4. การบูรณาการเครือข่าย ต้องระบุถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และแผนปฏิบัติงานในโครงการให้ชัดเจน รวมถึงประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับร่วมกันเพื่อเกิดเป็นทีมขับเคลื่อนโครงการ

5. การเรียนรู้และเข้าใจข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมายหรือชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนโครงการ อาทิ การดำเนินกิจกรรมในชุมชนร่วมกับผู้สูงอายุไม่ควรเกินกว่าเวลา 15.00 น. หรือการงดเว้นการดำเนินกิจกรรมในวันที่ 1 และ 16 ของเดือน เป็นต้น
6. การค้นหาผู้นำการขับเคลื่อนกิจกรรม ชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนที่มีศักยภาพ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิด ความยั่งยืนของชุมชนจัดการตนเอง โดยผู้นำควรเป็นที่รู้จักและไว้วางใจของสมาชิก มีทัศนคติในการทำงานแบบมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพสมาชิกและสังคม พัฒนาตนเองตลอดเวลา มีทักษะการบริหารจัดการ บริหารความร่วมมือ บริหารผลประโยชน์ และเป็นผู้ที่มีความกว้างขวาง รู้จักเครือข่ายหรือบุคคลในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

ระดับนโยบาย

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ กำหนดเป้าหมายและทิศทาง (Agenda) ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - 1.1 กำหนดเป้าหมายและทิศทาง (Agenda) ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ ภายใต้รูปแบบ (Model) ของพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - 1.2 ประกาศเป็นนโยบายขับเคลื่อนการส่งเสริมให้ท้องถิ่นขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต ตามรูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ
2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนตามเป้าหมายและทิศทาง (Agenda) โดย
 - 2.1 จัดทำโครงการสำคัญตามนโยบาย (Flagship Projects) ประเด็นการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ
 - 2.2 กระทรวงมอบหมายหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการวางระบบและกลไกการประสานความร่วมมือในการทำงาน
 - 2.3 ระดมเครือข่ายในการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงและจัดทำบันทึกความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน
 - 2.4 การจัดทำคำสั่งแต่งตั้งหน่วยงานบูรณาการระดับกระทรวง กรม จังหวัด และระดับพื้นที่ในการขับเคลื่อนโครงการ โดยปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ กำหนดนโยบายพัฒนาระบบและกลไกการประสานความร่วมมือการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) โดย
 - 3.1 ออกแบบและพัฒนาระบบและกลไกการประสานความร่วมมือการทำงานภายในกระทรวงเดียวกันโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการดำเนินงาน
 - 3.2 ออกแบบและพัฒนาระบบและกลไกการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายภายนอกโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการดำเนินงาน

ระดับปฏิบัติการ

1. ทีมขับเคลื่อนโครงการตามคำสั่งแต่งตั้งระดับนโยบายตามข้อ 2.4 เพื่อขับเคลื่อนตามนโยบายในข้อที่ 1 ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 1.1 การพิจารณาหารือต่อยอดและเลือกพื้นที่ขยายผลการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - 1.2 การถอดบทเรียนการดำเนินงานเพื่อพัฒนา “คู่มือการดำเนินงาน” ประกอบด้วย 1) คู่มือการดำเนินงานกลุ่มการพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศ 2) คู่มือการดำเนินงานการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพ 3) คู่มือการส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) คู่มือการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ และ “หลักสูตรกระบวนการบูรณาการการปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)” พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) และจัดทำในรูปแบบคู่มือ (Box Set) แบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบที่แต่ละพื้นที่สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานได้
 - 1.3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร Re-skill และ Up-skill ทีม พม. (One Home) โดยให้ สสว. ร่วมกับทีมขับเคลื่อนโครงการจัดอบรมปฏิบัติการ “หลักสูตรกระบวนการบูรณาการการปฏิบัติการทางสังคม” เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) ของพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - 1.4 ตั้งทีมวิชาการ สสว. ขับเคลื่อนกระบวนการบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ โดยเป็นที่ปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ทีม พม. (One Home) ทั้งนี้ให้มีการจัดทำแผนการให้คำปรึกษาร่วมกับทีม พม. (One Home) อย่างชัดเจน

- 1.5 จัดทำแพลตฟอร์มความรู้ ข้อมูล และช่องทางการตอบข้อซักถาม (Social knowledge platform) เพื่อเป็นช่องทางในการขอคำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนให้มีการสื่อสารผลการดำเนินงานสู่สาธารณะ
- 1.6 มีระบบและกลไกการประกาศเกียรติคุณ บุคลากร พม. ผู้นำหรือแกนนำชุมชน เครือข่าย และชุมชนต้นแบบ
2. ประสานกับแหล่งทุนวิจัย อาทิ ขอรับการจัดสรรงบประมาณทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทุนวิจัยขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ เป็นต้น
3. ทาร่วมร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันในการขับเคลื่อนกระบวนการบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ ในบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนความรู้และกระบวนการขับเคลื่อน โดยมีแนวทางประกอบด้วย
 - 3.1 ดำเนินการประยุกต์ใช้ตัวแบบ (Social Lab Model) และการทดลองตัวแบบ (Testing)
 - 3.2 การประเมินผลการจัดบริการตามตัวแบบและนำเสนอผลการทดลองตัวแบบ
 - 3.3 การพัฒนาปรับปรุงตัวแบบและเผยแพร่ผลการดำเนินงานในช่องทางที่หลากหลายและกระจายไปทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ยอมรับและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดบริการในอนาคต
 - 3.4 การขยายผลการดำเนินงาน
4. มีระบบและกลไกการประกาศเกียรติคุณ บุคลากรของกระทรวง ผู้นำหรือแกนนำชุมชน เครือข่าย และชุมชนต้นแบบ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
สารบัญ	๗
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
• ความเป็นมา	2
• เป้าหมายและวัตถุประสงค์	2
• ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ	3
• กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)	3
• พื้นที่ดำเนินการ	5
ส่วนที่ 2 องค์ความรู้ที่ใช้พัฒนารูปแบบ (Model)	7
ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)	13
• กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ	14
• กลุ่มกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนแบบมีส่วนร่วม	25
• กลุ่มรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชน	33
ส่วนที่ 4 สรุปผลการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)	62
• ผลการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)	63
• ปัจจัยความสำเร็จ	66
• กลยุทธ์ความสำเร็จ	67
• ข้อเสนอแนะ	68
• แนวทางการขับเคลื่อนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	71
บรรณานุกรม	73

ส่วนที่ 1

บทนำ

ส่วนที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 - 11 (สสว.1 - 11) มีบทบาทภารกิจสำคัญในการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านวิชาการแก่หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้ขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ปี 2566 ร่วมกับทีม พม. จังหวัด สถาบันการศึกษาและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำและพัฒนางานด้านวิชาการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสังคมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่จังหวัดและกลุ่มจังหวัด ยุทธศาสตร์งานวิชาการของหน่วยงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของ สสว. รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม สร้างโอกาสเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งนำองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ผลงานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายมาทดลองใช้ในการแก้ไขปัญหา ให้ได้รูปแบบ (Model) และนำเสนอต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หน่วยงาน พม. จังหวัด (One Home) และภาคีเครือข่ายให้นำสู่การใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเป็นกลไกและพื้นที่ปฏิบัติการ มี ดร.นันทพรราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฏฐพัชร สโรบล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) โดยแบ่งเป็น 6 กระบวนการ คือ การเตรียมการพื้นที่ การพัฒนากิจกรรม การปฏิบัติขับเคลื่อนกิจกรรม การทบทวนถอดบทเรียน การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ ผลลัพธ์และผลกระทบ

เป้าหมายและวัตถุประสงค์

★ เป้าหมาย

1. สร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ คือ การพัฒนาศักยภาพศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลให้เป็นกลไกและพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการบริการสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย
2. กระบวนการบูรณาการทีม พม.จังหวัด (One Home) ภาคีเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ในการป้องกันแก้ไขปัญหา และการพัฒนาสังคมในพื้นที่
3. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายได้รับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตามสภาพปัญหาของพื้นที่
4. หน่วยงานระดับกรม กอง และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำรูปแบบ (Model) และข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ และนโยบายระดับประเทศ

★ วัตถุประสงค์

1. นำองค์ความรู้ที่ได้จากการรวบรวมผลงานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย มาทดลองใช้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่
2. ได้รูปแบบ (Model) ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่ และนำเสนอรูปแบบ (Model) ต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงาน พม.จังหวัด (One Home) และภาคีเครือข่าย นำสู่การใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

★ ผลผลิต

1. รูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในระดับพื้นที่ สสว.ละ 1 เรื่อง รวม 11 เรื่อง
2. องค์ความรู้ (KM) รูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในระดับพื้นที่ สสว. ละ 1 องค์ความรู้ รวม 11 องค์ความรู้

★ ผลลัพธ์

1. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงาน พม. จังหวัด (One Home) และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ นำรูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในระดับพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่
2. ผู้บริหาร กรม กอง สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำรูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในระดับพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทาง นโยบาย ในการแก้ไขปัญหาในระดับประเทศ

★ ผลกระทบ

- กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง

กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

การดำเนินการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ใช้แนวคิดการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ในการดำเนินงานของพื้นที่ 6 กระบวนการ ดังนี้

1. การเตรียมการพื้นที่

- คัดเลือกพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับทีม พม. (One Home) โดยเป็นพื้นที่กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน แกนนำ อาสาสมัคร และภาคีเครือข่ายในชุมชน

- ศึกษาบริบทและสถานการณ์ทางสังคมของชุมชน และร่วมกำหนดประเด็นปัญหาเชิงประเด็น กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ร่วมกับ ทีม พม. (One Home) สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย พร้อมทั้งทบทวนประเด็นปัญหา วิเคราะห์ศักยภาพ และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนพื้นที่ ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

2. การพัฒนากิจกรรม

- รวบรวมผลงานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งองค์ความรู้ในเชิงกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น และเชิงกลุ่มเป้าหมายตามสถานการณ์และบริบทในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล
- นำชุดองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ไปพัฒนาเป็นรูปแบบ (Model) และวางแผนการแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายร่วมกับทีม พม.จังหวัด สถาบันการศึกษา กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และภาคีเครือข่าย

3. การปฏิบัติขับเคลื่อนกิจกรรม

- ดำเนินการนำรูปแบบ (Model) มาทดลองตามแผนปฏิบัติการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ด้วยการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงาน และภาคีเครือข่าย ติดตามประเมินผล พร้อมพัฒนารูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่

4. การทบทวนถอดบทเรียน

- ถอดบทเรียนและจัดทำองค์ความรู้ (KM) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

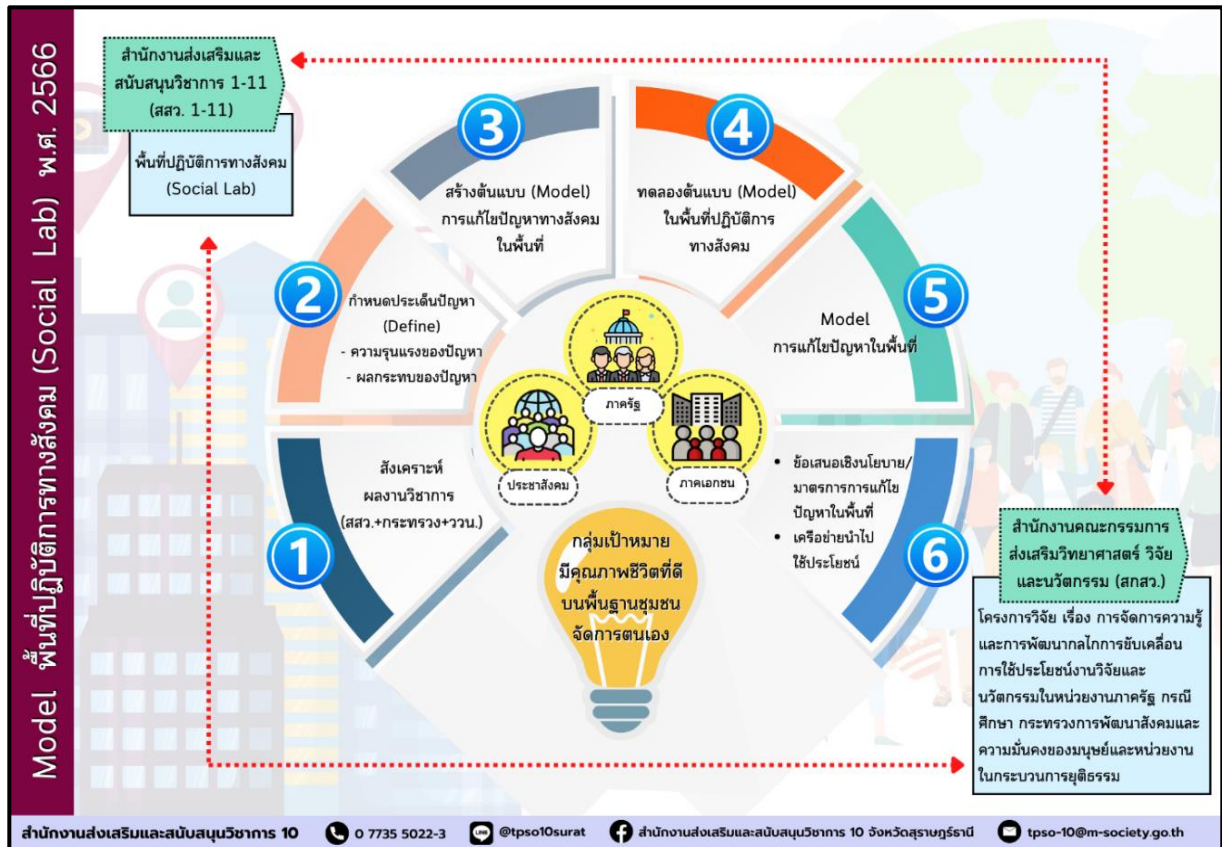
5. การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อน

- ปรับปรุง พัฒนารูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่ และนำกลับไปใช้ในพื้นที่ ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
- สรุปผลการดำเนินงานในการนำรูปแบบ (Model) ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่
- เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และนำเสนอรูปแบบ (Model) ต่อ สนง.พมจ. /One Home/ภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

6. การประเมินผลสัมฤทธิ์ ผลลัพธ์และผลกระทบ

- ติดตามการใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และรายงานการนำไปใช้ประโยชน์

พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ปฏิบัติการทางสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 มาจากการคัดเลือกพื้นที่ร่วมกับทีม พม. จังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยเป็นพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน แกนนำ อาสาสมัคร และภาคีเครือข่ายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประกอบด้วย

ที่	พื้นที่	ประเด็นขับเคลื่อน	สสว.
1	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	การจัดการขยะในชุมชน	สสว. 1
2	องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย	สสว. 2
3	เทศบาลตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม	การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ SMART DATA	สสว. 3
4	องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์	รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Bukrasang Day Care Center)	สสว. 4

ที่	พื้นที่	ประเด็นขับเคลื่อน	สสว.
5	องค์การบริหารส่วนตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	การแก้ไขปัญหาสังคมในพื้นที่รองรับ ผู้สูงอายุ	สสว. 5
6	องค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยซันท์ อำเภอห้วยซันท์ จังหวัดกาฬสินธุ์	การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือน เปราะบาง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	สสว. 6
7	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตาล อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนก ผู้สูงอายุ DED	สสว. 7
8	เทศบาลตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย	การป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัว	สสว. 8
9	องค์การบริหารส่วน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	เสียง...สร้างสุข	สสว. 9
10	เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง	การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ ช่วยเหลือสังคมตำบล	สสว. 10
11	เทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง	นวัตกรรม นื่องอ้อมปันสุข	สสว. 11

ส่วนที่ 2

องค์ความรู้ที่ใช้พัฒนารูปแบบ
(Model)

ส่วนที่ 2

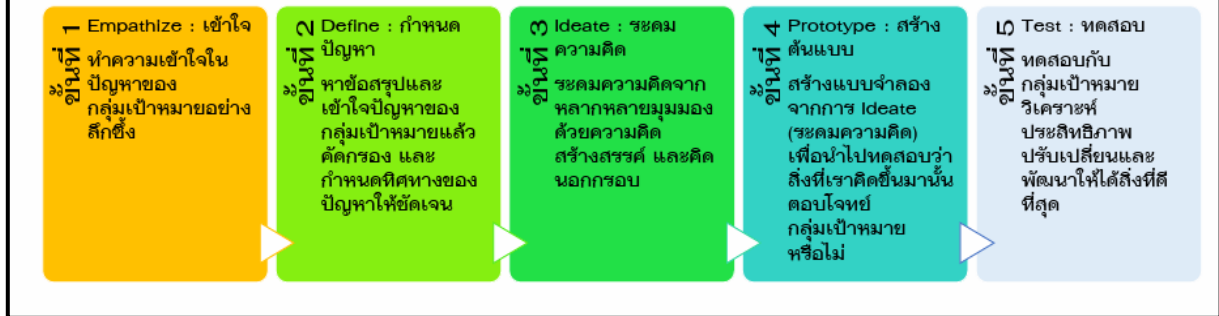
องค์ความรู้ที่ใช้พัฒนารูปแบบ (Model)

การดำเนินการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 ได้ดำเนินการนำองค์ความรู้จากการสังเคราะห์ห้องความรู้งานวิจัย งานวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของแต่ละพื้นที่มาใช้ในการพัฒนารูปแบบ (Model) และนำไปทดลองใช้ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ

1. แนวคิดของศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ได้นำแนวคิดการพัฒนาการให้บริการสังคมแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) และแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้บริการมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและยกระดับศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับพื้นที่/จังหวัด ให้เป็นศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัยในทุกมิติ แบบองค์รวม มีวัตถุประสงค์เพื่อ
 - 1) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการบริการสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย
 - 2) บูรณาการการบริการสวัสดิการสังคมของทุกกรมในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณ จุดเดียวและเป็นองค์รวม หรือการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)
 - 3) ลดความซ้ำซ้อนด้านทรัพยากรในการบริหารจัดการการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในการเข้าถึงสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
 - 4) บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายและประชาชน

5 ขั้นตอนของ Design thinking

2. กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) คือ กระบวนการคิดที่เข้าใจปัญหาที่สลับซับซ้อนอย่างลึกซึ้ง ที่ยึดคนหรือมนุษย์ (Human Centered) เป็นหลักสำคัญที่ผ่านการระดมสมอง จากบุคคลที่อยู่ในหลากหลายสายงาน และนำความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นมาปรับใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้ตอบโจทย์ผู้ใช้งานในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นโมเดลที่เกิดจากศาสตราจารย์ Hasso-Plattner แห่งสถาบันการออกแบบใน Stanford (d.school)

ขั้นที่ 1 เอาใจใส่ (Empathise)

ยึดความต้องการของมนุษย์เป็นหลัก

อันดับแรกเลยคือการเอาใจใส่ ซึ่งก็คือการใช้เวลาทำความเข้าใจกับปัญหาที่กำลังพยายามแก้ไข จากทั้งการถาม การสังเกต การติดตาม บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในสาขานั้น ๆ เพื่อให้รู้ถึงประสบการณ์หรือมูลเหตุจูงใจของกลุ่มเหล่านั้น โดยความเอาใจใส่จะช่วยให้คุณสมารถทำ Design Thinking บนพื้นฐานของการยึดคนหรือเป็นศูนย์กลาง (Human Centered) หรือก็คือการหาความต้องการที่แท้จริงที่เราเรียกว่า Insight เพื่อทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง

ขั้นที่ 2 ระบุปัญหา (Define)

ระบุปัญหาด้วยการเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง

การระบุปัญหาจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนแรก ซึ่งเป็นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาปัญหาหลัก ๆ ที่แท้จริง ที่ยึดคนหรือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centered) เพื่อกำหนดปัญหาจากการหาข้อสรุปและเข้าใจปัญหาของกลุ่มเป้าหมายแล้วคัดกรองและกำหนดทิศทางของปัญหาให้ชัดเจน

ขั้นที่ 3 นำไอเดียมาสร้างสรรค์ (Ideate)

คิดไอเดียให้หลากหลายที่สุด

เป็นขั้นที่นักออกแบบจะเริ่มสร้างสรรค์ไอเดียต่างๆ จากที่ได้ทำความเข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและปัญหาต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นแรก ซึ่งสามารถคิดนอกกรอบได้ เพื่อหาหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยการระดมสมอง การแชร์ไอเดีย การแลกเปลี่ยนความเห็นทั้งข้อดีข้อเสียและหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับแก้ไขปัญหามองอาจจะเห็นมุมมองของปัญหาได้หลายรูปแบบและจะเห็นวิธีการแก้ไขปัญหาก็ได้หลายรูปแบบเช่นกัน

ขั้นที่ 4 สร้างต้นแบบ (Prototype)

นำแนวทางปฏิบัติจริงมาใช้ในการสร้างต้นแบบ

สร้างแบบจำลองจากการ Ideate (ระดมความคิดเห็น) เพื่อนำไปทดสอบว่าสิ่งที่เราคิดขึ้นมานั้นตอบโจทย์ โดยนำแบบจำลองไปดำเนินการในพื้นที่ และหาทางออกในการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 5 ทดสอบ (Test)

พัฒนาต้นแบบที่แก้ปัญหาได้จริง

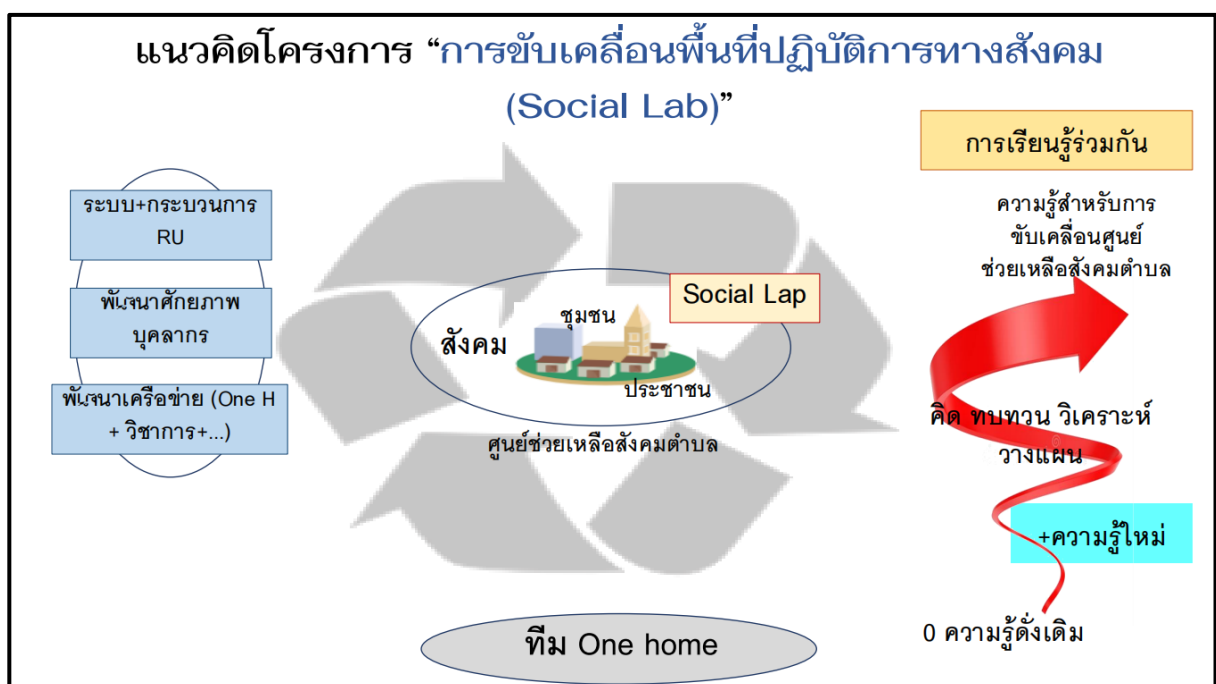
โดยนำแบบจำลองที่ได้มาทำการทดสอบในการแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ประสิทธิภาพ ปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด

โดย Design Thinking มีความยืดหยุ่นในตัวของมันเองที่ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นที่หนึ่งเสมอไป สามารถคิดในขั้นตอนต่าง ๆ ไปพร้อมกันได้

ที่มา : ปรดี นกุลสมปรารณา <https://www.popticles.com/business/steps-to-do-design-thinking/>

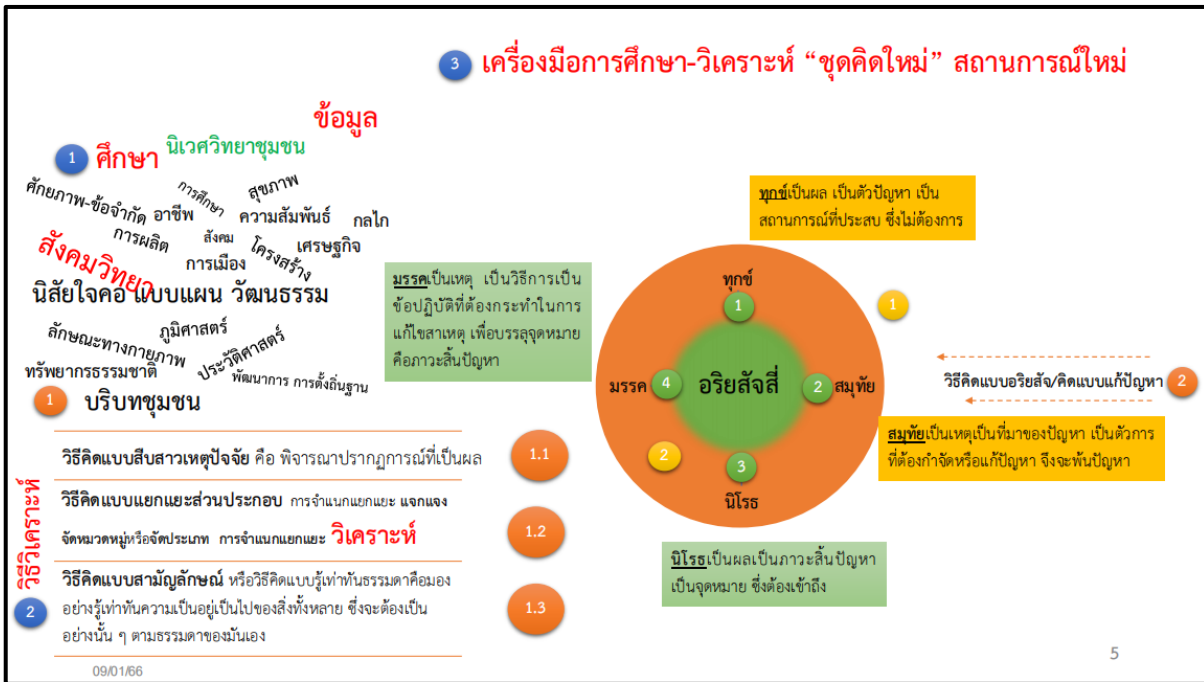
3. แนวคิดการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) หมายถึง พื้นที่ที่ได้นำองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคีเครือข่าย มาทดลองปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่และสร้างการมีส่วนร่วมของกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ทีม พม.จังหวัด (One Home) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดเป็นต้นแบบ (Model) ที่เหมาะสมในการขยายผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

4. การพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community-Based Research)

ฐานคิดงานวิจัยของท้องถิ่นหรืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น Community-Based Research (CBR) เป็นการนำหลักพุทธธรรมเป็นฐานในการขับเคลื่อนงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ชุมชนและออกแบบชุมชนให้ผู้ปฏิบัติได้มีวิธีการเข้าใจชุมชนที่ถูกต้อง มีวิธีปฏิบัติอย่างไรให้เห็นชุมชนชัดเจนในทุกมิติ โดยมีเครื่องมือการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนบนพื้นฐานของหลักอริยสัจ 4

ส่วนที่ 3

ผลการดำเนินงาน

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

ส่วนที่ 3

ผลการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

การขับเคลื่อนกิจกรรมพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ปี 2566 สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล จำนวน 11 รูปแบบ จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ กลุ่มกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนแบบมีส่วนร่วม และกลุ่มรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชน ดังนี้

1. กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ จำนวน 3 รูปแบบ
2. กลุ่มกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 รูปแบบ
3. กลุ่มรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชน จำนวน 6 รูปแบบ

1. กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ

✓ รูปแบบ (Model) การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุ อัจฉริยะ Smart Data เทศบาลตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

✓ รูปแบบ (Model) การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลสหสัชน์ อำเภอสหสัชน์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6

- ✓ รูปแบบ (Model) ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data) องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตาล อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7

1.1 รูปแบบ (Model) การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data เทศบาลตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เกิดนวัตกรรมเชิงกระบวนการเก็บข้อมูลที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ให้ผู้สูงอายุนั่งตอบคำถาม แต่เป็นการเก็บข้อมูลผ่านฐานกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การจัดสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

☞ ที่มาและสถานการณ์ปัญหา : ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เนื่องจากมีผู้สูงอายุจำนวน 2,569 คน เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในตำบลดอนยายหอมทั้งสิ้น 11,456 คน คิดเป็นร้อยละ 22.42 ซึ่งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะตามมาด้วยปัญหาสุขภาพร่างกายจากโรคเรื้อรังต่าง ๆ รวมไปถึงสุขภาพของจิตใจด้วย อย่างไรก็ตาม การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ไม่ใช่เพียงการจัดการกับเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ แต่หมายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้น การมีฐานข้อมูลทางสังคมของผู้สูงอายุจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญจะเป็นกลไกสำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติ ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนการทำงาน การกำหนดเป้าหมาย รวมทั้งการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการและบริการให้ครอบคลุมต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้แนวคิดกิจกรรม แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ ทฤษฎีโปรแกรม และงานวิจัยรูปแบบที่เหมาะสมของการจัดบริการทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาระเลี้ยงดูครอบครัว ขับเคลื่อนการดำเนินงาน

☞ การดำเนินงาน : รูปแบบ (Model) ข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ : SMART DATA เกิดขึ้นจากการบูรณาการของหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ตำบลดอนยายหอม ได้แก่ เทศบาลตำบลดอนยายหอม องค์การบริหารส่วนตำบลดอนยายหอม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนยายหอม มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยคริสเตียน หน่วยงานทีม พม. จังหวัดนครปฐม (One Home) และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันในนาม SMART DATA Team ดำเนินการออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลทางสังคมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามบริบท

ของพื้นที่ ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลด้านสังคมของผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การใช้ชีวิตประจำวันสภาพแวดล้อม อารมณ์และความรู้สึกรวมทั้งคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนั้น สามารถสะท้อนข้อมูลด้านสังคมของผู้สูงอายุได้ตรงกับบริบทของพื้นที่โดยเฉพาะ เพื่อนำไปสู่ Model ข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ : SMART DATA แบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม ฐานเก็บข้อมูล ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลแต่ละฐานมีความแตกต่างกัน จำนวน 4 ฐาน ได้แก่ 1) ฐานเก็บข้อมูลทางสังคมของผู้สูงอายุตามบริบทพื้นที่ 2) ฐานคัดกรองภาวะ สมองเสื่อมเบื้องต้น Clock Drawing Test (CDT) 3) ฐานวิเคราะห์โครงสร้างร่างกายด้วย โปรแกรม Yukamiru 4) ฐานกิจกรรมนันทนาการ

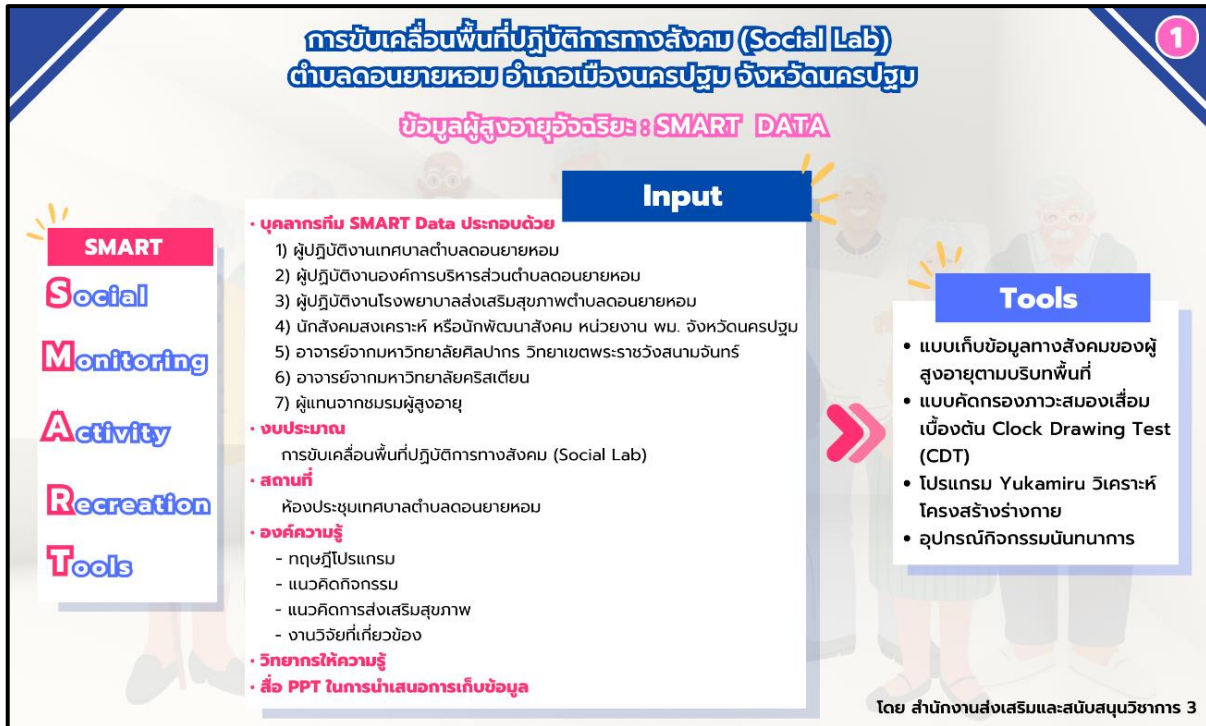
หลังจากการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้น พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกับ บุตร หลาน และคู่สมรส มีภาระในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในบ้านเป็นหลัก และยังมีภาระในการดูแลสัตว์เลี้ยง ส่วนการได้รับการสนับสนุนทางสังคมนั้นส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทางอาชีพและรายได้ รวมไปถึงเงินและสิ่งของ เมื่อพูดถึงการร่วมกิจกรรม ทางสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์และประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อได้รับความรู้ มีเพื่อน และได้เป็นจิตอาสา อาสาสมัคร เพื่อน ส่วนกิจกรรมที่ผู้สูงอายุ ต้องการหรือสนใจให้หน่วยงานจัด สูงที่สุด คือ กิจกรรมด้านอาชีพและรายได้ ตามมาด้วย กิจกรรมทางสุขภาพและกิจกรรมจิตอาสา อาสาสมัคร แต่ยังพบข้อจำกัดที่ทำให้เข้าร่วม กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ ตามด้วย ปัญหาการเดินทาง และปัญหาการเงิน ในส่วนของสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุ 29 คน เข้าทดสอบภาวะเสี่ยงต่อโรคสมองเสื่อม มีภาวะ เสี่ยงต่อโรคสมองเสื่อมจำนวน 21 คน และผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับกล้ามเนื้อตึง ขาและกล้ามเนื้ออ่อน ทั้งสองส่วนไม่แข็งแรงจะทำให้การทรงตัวของผู้สูงอายุเกิดปัญหา

☞ **ข้อเสนอแนะ :** จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นจึงได้มีข้อเสนอในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลดอนยายหอม และผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ดังนี้

- 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดอนยายหอม ร่วมบูรณาการกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 เพื่อจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ เช่น โครงการหรือกิจกรรม “กันลัม” “กันลัม” “กันเอง” “กันจน”
- 2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมบูรณาการกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 เพื่อนำ Model ข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ : SMART DATA ไปปรับรูปแบบกิจกรรมในฐานต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ตามความเหมาะสม
- 3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ สนับสนุนให้มีการจัดเก็บข้อมูลทางสังคมของกลุ่มเป้าหมายตามบริบทของพื้นที่และจัดทำเกณฑ์การประเมินทางสังคม เพื่อนำไปสู่การจัดทำนโยบายที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

Model ข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ : SMART DATA

1.2 รูปแบบ (Model) การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซั้ง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อคัดกรองข้อมูลครัวเรือนเปราะบางและนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนใน 5 มิติ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** ตำบลห้วยซั้ง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ต้นแบบในการสำรวจและคัดกรองข้อมูลครัวเรือนเปราะบางเพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการของครัวเรือนเปราะบางที่เป็นปัจจุบัน นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป โดยใช้หลักแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) ร่วมคิด 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมดำเนินการ และ 4) ร่วมติดตามและประเมินผล และมีผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการผ่านกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ภายใต้การบูรณาการกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

☞ **การดำเนินงาน :** มีการบูรณาการการขับเคลื่อนของหน่วยงาน ดังนี้ ทีม พม. (One Home) จังหวัดกาฬสินธุ์ คณะกรรมการขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผู้นำชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการคัดกรองข้อมูลครัวเรือนเปราะบางให้ได้ข้อมูลที่สามารถจัดเก็บในสมุดพกครอบครัวและนำเข้าในระบบ TPMap Logbook ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงและเป็นการเสริมพลังการมีส่วนร่วมแก่ชุมชนและประชาชนในระดับพื้นที่ ค้นข้อมูลให้คณะกรรมการขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อกำหนดแผนการช่วยเหลือรายครัวเรือน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมติดตาม ประเมินผลการพัฒนา

☞ ข้อเสนอแนะ :

- 1) ควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางให้เป็นปัจจุบันและต่อเนื่องทุกปี เพื่อการช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ ครอบคลุมทั่วถึง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผ่านการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อยืนยันข้อมูลตามความเป็นจริง
- 2) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางในพื้นที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครในพื้นที่ องค์กรภาคเอกชน องค์กรธุรกิจที่ทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม (Corporate Social Responsibilities: CSRs) เพื่อการช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางทันต่อเหตุการณ์ ครอบคลุม ทั่วถึงอย่างยั่งยืน
- 3) ควรบูรณาการส่วนราชการในอำเภอ ให้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่ รวมถึงการบูรณาการข้อมูลการดำเนินงานในระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นเจ้าภาพหลัก ในการขับเคลื่อนงาน
- 4) ควรมีการบูรณาการข้อมูลกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนร่วมกับจังหวัด ผ่านกรมการจังหวัด เพื่อใช้ข้อมูลชุดเดียวกันในการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นฐานข้อมูล Big data แต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นข้อมูลฐานกลาง โดยทุกหน่วยงานสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

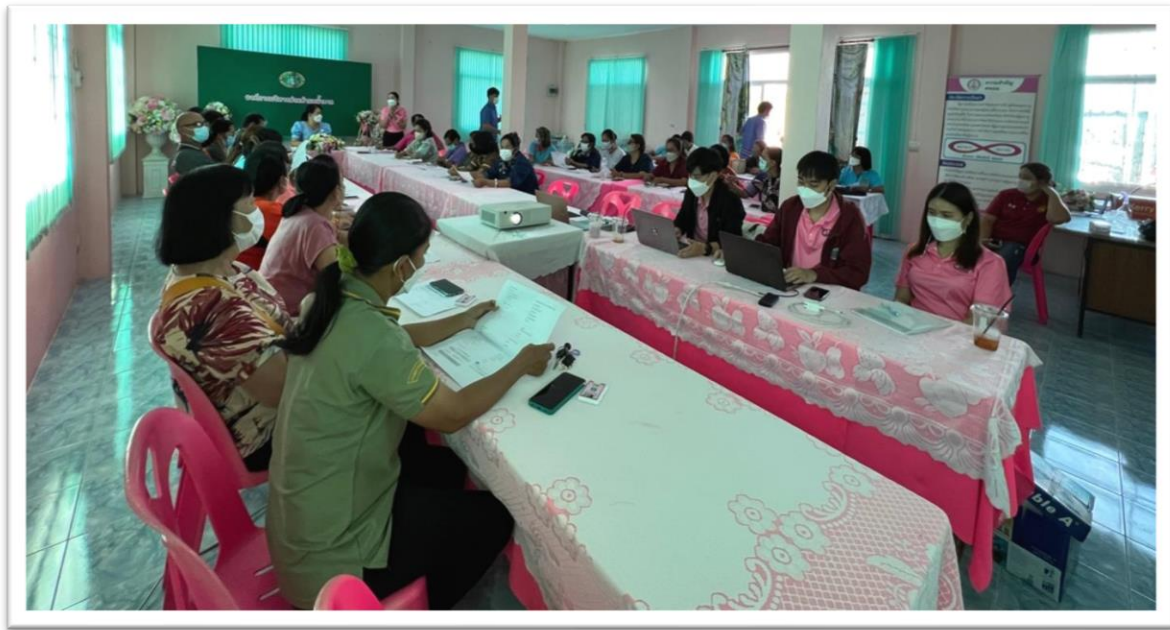
Model การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1.3 รูปแบบ (Model) ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data) องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตาล อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อจำแนกผู้สูงอายุ ในระดับบุคคลและระดับพื้นที่ และส่งต่อพื้นที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมโครงการ เพื่อจัดบริการสังคมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา** : ปัจจุบันข้อมูลมีบทบาทสำคัญอย่างมากในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการตัดสินใจ ด้านการปรับปรุงการบริการ ด้านการวิเคราะห์และการพัฒนา ด้านการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยี จึงทำให้ข้อมูลเป็นทรัพยากรที่มีค่าและ ส่งผลต่อการพัฒนาในหลากหลายมิติ การจัดการข้อมูลอย่างรอบคอบและการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ดี รวมทั้งการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จึงเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน จึงมีแนวคิด ในการจัดการข้อมูลด้านผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตรงตาม ความต้องการเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Ageing Society)

☞ **การดำเนินงาน** : ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและจำแนกผู้สูงอายุตามกลุ่มศักยภาพ โดยใช้ เกณฑ์สุขภาพของผู้สูงอายุ การจำแนกผู้สูงอายุตามความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน จากทฤษฎีดัชนีบาร์เธล เอทีแอล (Barthel Activities of Daily Living : ADL) และ

เกณฑ์รายได้เฉลี่ย จากรายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2564 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อนำข้อมูลที่เป็นมาวิเคราะห์และประเมินสถานะ ความต้องการ และปัญหาของผู้สูงอายุ จำแนกผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มมีศักยภาพ กลุ่มพอช่วยเหลือตัวเองได้ และกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถพัฒนาแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการรับมือกับปัญหาที่เกี่ยวข้องได้

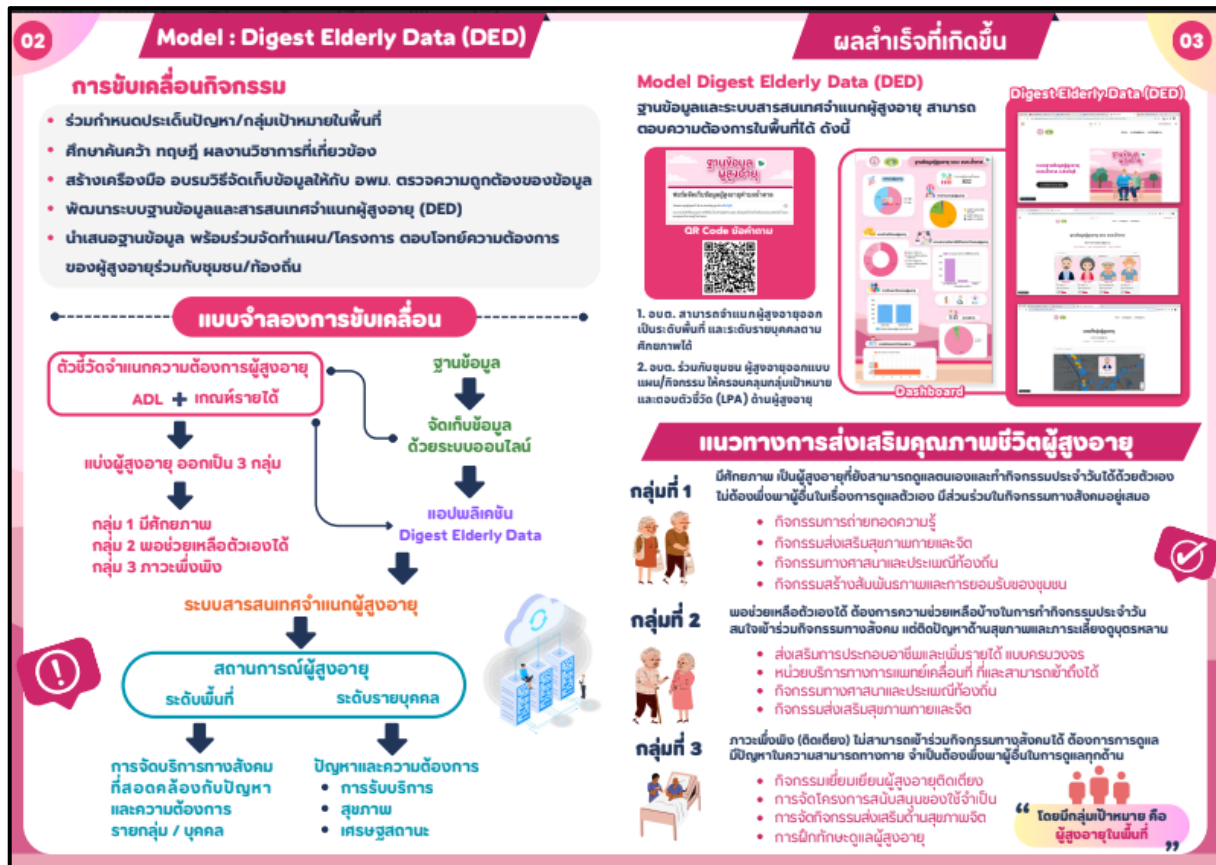
☞ ข้อเสนอแนะ :

- ข้อเสนอในการพัฒนาระบบ DED
 - 1) เพิ่มเกณฑ์ประเมินมิติทางสังคม
 - 2) เพิ่มเก็บข้อมูล ด้านที่อยู่อาศัยและด้านอาชีพ
 - 3) มีการติดตามข้อมูลตามรอบ (รายไตรมาส/ปีงบประมาณ) เพื่อการปรับปรุงข้อมูลให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน
- ข้อเสนอเชิงนโยบาย
 - 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรกำหนดนโยบายให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำ Application DED ไปดำเนินการในพื้นที่เพื่อจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตามสภาพปัญหาและความต้องการโดยจะสามารถทำให้จัดสวัสดิการได้ตามความต้องการ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และเหมาะสมตามความต้องการของผู้สูงอายุ และฐานข้อมูลด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้หน่วยงานท้องถิ่นที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จัดทำกิจกรรมแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยอ้างอิงจาก Application DED

Model ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

2. กลุ่มกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

- ✓ รูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาลังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5

- ✓ รูปแบบ (Model) การป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เทศบาลตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8

2.1 รูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาลังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยใช้กระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการดำรงชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีคุณค่า โดยสำรวจความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในชุมชน ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** เป็นพื้นที่บูรณาการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ ปี 2564 และได้รับคัดเลือกเป็น Best Practice พื้นที่พัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดรูปแบบ (Model) ในการช่วยเหลือพัฒนาประชาชนในพื้นที่ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่การจัดสวัสดิการทางสังคมและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดเวทีประชุมร่วมกับทีม พม. (One Home) จังหวัดเลย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่สถาบันการศึกษาอาสาสมัคร และภาคีเครือข่ายทางสังคม ผลการสำรวจ พบว่าผู้สูงอายุต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพเป็นอันดับสูงสุด รองลงมาด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และด้านการรับบริการภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ นอกจากนี้จากการจัดเวทีถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่ามีปัญหาหลายสาเหตุที่ต้องได้รับ

การแก้ไขจากทุกภาคส่วนเร่งด่วนที่สุด และต้องการให้พัฒนาศักยภาพศูนย์ช่วยเหลือสังคม ตำบล ให้เป็นศูนย์ที่มีชีวิต สามารถขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

☞ **การดำเนินงาน :**

- 1) การคัดเลือกพื้นที่ร่วมกับทีม พม. (One Home) จังหวัดเลย
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลปากคม ฐานข้อมูล TPMAP และ ฐานข้อมูลสมุดพกครอบครัววิถีเล็กทรอนิกส์ (MSO Logbook)
- 3) จัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อออกแบบรูปแบบ (Model) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) “แนวทางการขับเคลื่อนสู่การเป็นชุมชนรองรับสังคมผู้สูงอายุ” และกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาชุมชนปากคมรองรับสังคมผู้สูงอายุ
- 4) วางแผนการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางการพัฒนาชุมชนรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านความเป็นอยู่ และการเข้าถึงบริการของรัฐ
- 5) การสำรวจและจัดเก็บข้อมูล โดยผู้นำชุมชน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบุคลากร ท้องถิ่น และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับนักวิชาการยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น
- 6) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำสู่การวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมถึงนำเสนอปัญหาที่ชุมชนให้ความสำคัญและต้องการขับเคลื่อนต่อไป

ผลถอดบทเรียนพบปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ “ผู้นำชุมชน” ที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์และความเสียสละประโยชน์ส่วนตน ที่ต้องการให้คนในชุมชนพัฒนาและอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

☞ ข้อเสนอแนะ :

- 1) ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาสาเหตุ
- 2) จัดให้มีการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพื้นที่และจัดบริการทางสังคมให้กับคนในชุมชน

Model การแก้ไขปัญหาสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ

2.2 รูปแบบ (Model) การป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เทศบาลตำบล เขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยใช้เครื่องมือวัดสถานการณ์ความรุนแรง ต่อผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน (Violence lens) และผลักดันให้ชุมชนสร้างระบบคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้สูงอายุโดยชุมชน เพื่อลดความรุนแรงในพื้นที่ ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและ สนับสนุนวิชาการ 8

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** จากการประชุมเวทีวิชาการและสมัชชาสวัสดิการสังคม 4 ภาค ที่ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2566 จัดโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 7, 8 และ 9 (ภาคเหนือ) ร่วมกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง พบว่าสถานการณ์ปัญหาทางสังคมที่สำคัญของกลุ่มผู้สูงอายุและข้อเสนอ เิงนโยบายในประเด็นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านอาชีพ ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม และปัญหาด้านสังคม

จึงได้นำข้อเสนอเชิงนโยบายจากเวทีวิชาการและสมัชชาสวัสดิการสังคม 4 ภาค เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2566 ในประเด็นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ และองค์ความรู้จากการผลงานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย มาพัฒนารูปแบบ (Model) การสร้างระบบการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพิจารณาจากความพร้อมของพื้นที่ ที่มีผลงาน ในการดำเนินงานตำบลบูรณาการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ในปี 2565 พื้นที่ต้นแบบการ ขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นถึง ความสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ร่วมกับ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ในประเด็น “การป้องกัน การกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว” เพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้สูงอายุโดยชุมชน เพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในระดับพื้นที่

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

☞ การดำเนินงาน :

- 1) การสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวิชาการมาขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) จากผลงานวิจัยและวิชาการที่สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8 ได้ดำเนินการ และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
- 2) การจัดเก็บข้อมูลความต้องการในประเด็นการป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในพื้นที่ ประกอบไปด้วย
 - การถูกทอดทิ้ง ได้แก่ ขาดผู้ดูแล รองลงมาการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ และการถูกล่อลวงและบังคับแสวงหาผลประโยชน์ ตามลำดับ
 - ผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ บุคคลในครอบครัว รองลงมา บุคคลอื่น และบุคคลใกล้ชิด ตามลำดับ
 - สาเหตุ หรือปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกกระทำ ความรุนแรงมากที่สุด พบว่า ผู้ดูแลติดอบายมุข รองลงมาผู้สูงอายุช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และผู้ดูแลรู้สึกว่าการสูงอายุเป็นภาระ ความเครียดจากผู้ดูแล ผู้ดูแลมีภาระหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอ ตามลำดับ
 - แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการดูแลและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ พบว่า ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ต้องกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และกิจกรรม ตามประเพณีมากที่สุด รองลงมา สร้างความรู้ความเข้าใจในครอบครัว เรื่องการดูแลและความเข้าใจความเสื่อมถอยของผู้สูงอายุ ปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และปลอดภัยกับผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว ตามลำดับ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุ รองลงมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการ และการดูแลสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ ครอบครัวและอาสาสมัคร ปรับสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ตามลำดับ
- 3) การพัฒนารูปแบบ (Model) การป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว 3 ระยะ ดังนี้
 - ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ (เตรียมพื้นที่ เตรียมแกนนำ เตรียมวิธีคิด) ผ่านกลไก ทีม พม. (One Home) จังหวัดสุโขทัย เทศบาลตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ หน่วยงานในพื้นที่ ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล โรงเรียนผู้สูงอายุผู้สูงอายุแกนนำ

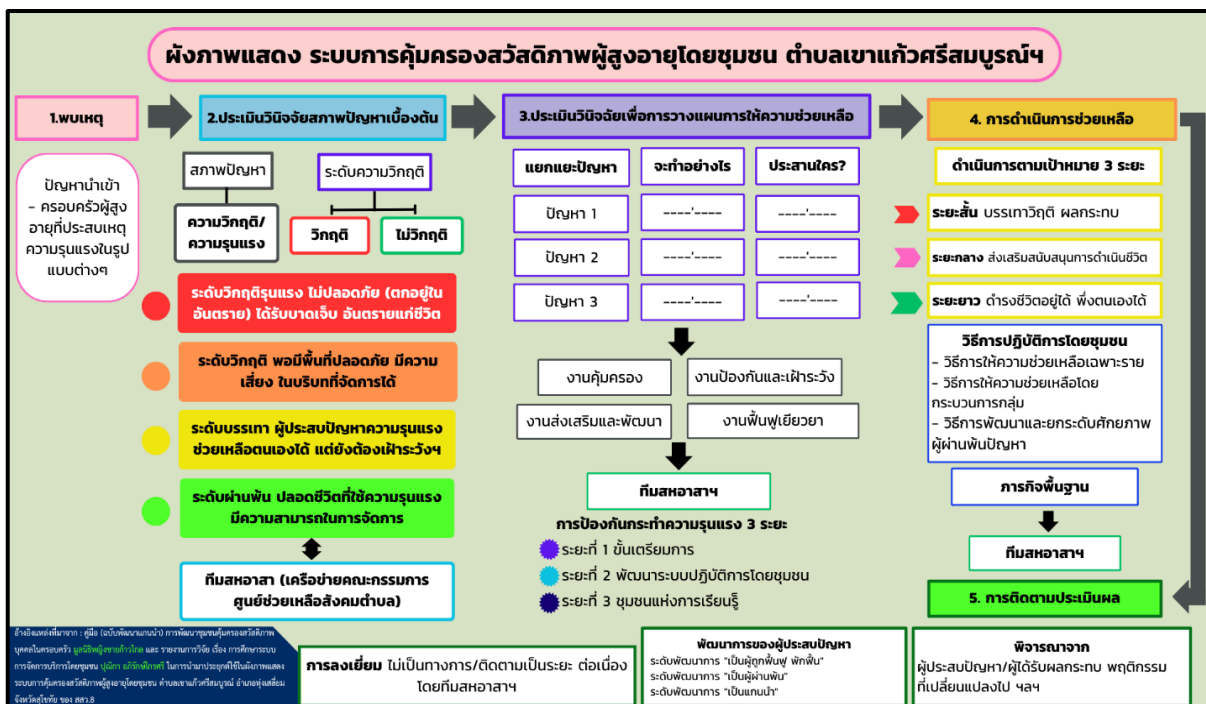
- ระยะที่ 2 Social Lab (พัฒนาระบบปฏิบัติการโดยชุมชน) ประกอบไปด้วย
 - (1) พัฒนาการสำรวจและประเมินสถานการณ์
 - (2) พัฒนาการให้ความช่วยเหลือรายกรณี รายครัวเรือน
 - (3) พัฒนาระบบปฏิบัติการ 4 ระบบ ได้แก่ งานคุ้มครอง งานดูแล พื้นฟู
งานป้องกัน เฝ้าระวัง และ งานส่งเสริม – พัฒนา
- ระยะที่ 3 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Social Learning) ประกอบด้วย
 - (1) ถอดบทเรียนเชิงกระบวนการป้องกัน – คุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ
 - (2) ระบบการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
โดยชุมชน (ต้นแบบชุมชนปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ)
 - (3) ขยายพื้นที่ป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
(ชุมชนแม่ข่ายป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ และชุมชน
ลูกข่ายป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ)

☞ ข้อเสนอแนะ :

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยหน่วยงานทีม พม. (One Home) จังหวัด นำรูปแบบ (Model) การป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ไปขับเคลื่อนร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
 - 2) กรมกิจการผู้สูงอายุ ควรนำรูปแบบ Model การป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวไปพัฒนาต่อเป็นระบบ Application หรือ ฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย และ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการ ทำงาน
- ข้อเสนอเชิงในระดับพื้นที่
 - 1) ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุและ สมาชิกในครอบครัว ในการป้องกันการกระทำ ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง
 - 2) ควรพัฒนากลุ่มผู้สูงอายุเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ (อพม.) เฝ้าระวัง และเป็นกลไกในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ จากการถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว
 - 3) ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนา รูปแบบ (Model) ร่วมกับเครือข่ายคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาควิชาเครือข่าย หน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงาน ทีม พม. (One Home) จังหวัด อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำรูปแบบ (Model) ไปใช้ประโยชน์หรือขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้

Model การป้องกันการกระทำรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

3. กลุ่มรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชน

- ✓ รูปแบบ (Model) การจัดการขยะในชุมชน
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ขับเคลื่อนโดย
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1

- ✓ รูปแบบ (Model) การเรียนรู้ร่วมกัน
ระหว่างวัย องค์การบริหารส่วนตำบล
เสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและ
สนับสนุนวิชาการ 2

- ✓ รูปแบบ (Model) การดำเนินงานศูนย์
ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care)
องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ขับเคลื่อนโดย
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4

- ✓ รูปแบบ (Model) เสี่ยง...สร้างสุข
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอ
แม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ขับเคลื่อนโดย
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9

- ✓ รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ขับเคลื่อนโดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

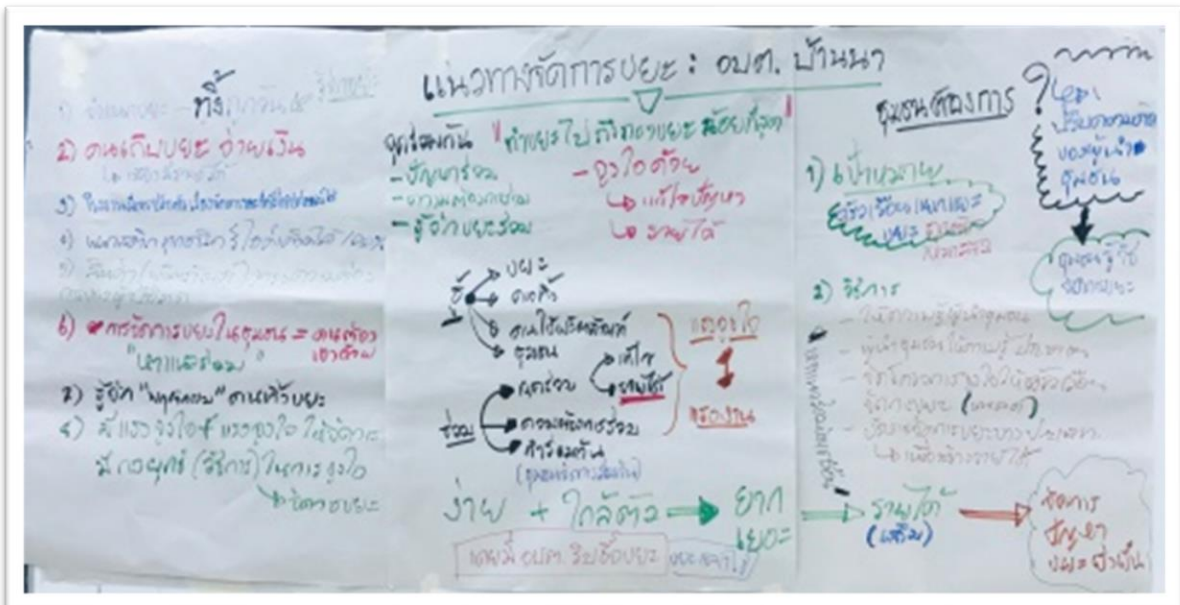
- ✓ รูปแบบ (Model) นวัตกรรม นื่องอ้อมปันสุข เทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ขับเคลื่อนโดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11

3.1 รูปแบบ (Model) การจัดการขยะในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็นการใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการขยะในชุมชน แก้ไขปัญหาขยะ ลดความขัดแย้งของชุมชน เพิ่มคุณค่าผู้สูงอายุ เพิ่มมูลค่าขยะ สร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ และจัดสวัสดิการขยะชุมชน ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1

- ☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** ปัญหาขยะเป็นประเด็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข เนื่องจากการขยายตัวของเมืองเป็นเส้นทางผ่านการท่องเที่ยว และการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ทำให้ปัญหาขยะครัวเรือนที่มีอยู่มีการจัดการขยะที่ผิดวิธีและมีการทิ้งขยะริมถนน ทำให้ชุมชนไม่สะอาด คนในชุมชนมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบกับสังคมสมัยใหม่มีการใช้วัสดุที่เป็นขยะมากขึ้นและไม่มีกระบวนการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง การขาดวินัยของคนในชุมชน ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ขาดการบริหารจัดการที่ดี นำมาสู่การร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และวิธีการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน
- ☞ **การดำเนินงาน :** โดยการให้ความรู้กับผู้นำชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะในครัวเรือนแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะ เพื่อให้ขยะในชุมชนลดลง โดยวิทยากรจากคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะ วิธีการจำแนกขยะ การจัดการขยะโดยชุมชน และตัวอย่างการเพิ่มมูลค่าขยะ ที่ชุมชนสามารถทำการจัดการขยะได้จริง เช่น พลาสติก

ทุกชนิดสามารถนำไป Recycle ได้ รวมทั้งฝึกปฏิบัติการคัดแยกขยะแต่ละประเภท และร่วมกันระดมความคิดหาวิธีหรือแนวทางการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม เช่น การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงไส้เดือน และการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันเหลือใช้ของครัวเรือน เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขยะต่อไป

☞ ข้อเสนอแนะ :

- 1) ส่งเสริมความรู้ให้กับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ในการทำงานแบบมีส่วนร่วม ถึงกระบวนการทำงานกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาชุมชน
- 2) พัฒนาทักษะ องค์ความรู้ให้กับคณะทำงานศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงาน ด้านสังคมของพื้นที่ และทบทวนบทบาทหน้าที่รวมถึงการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Model การจัดการขยะในชุมชน

3.2 รูปแบบ (Model) การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้กระบวนการพัฒนากิจกรรมแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับเด็กบนฐานของการเรียนรู้เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** ตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีประชากรผู้สูงอายุรวมจำนวน 1,037 คน มากกว่าร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับประชากรในพื้นที่ทั้งหมด ผู้บริหารท้องถิ่นได้มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการดูแลที่ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งการส่งเสริมการมีสุขภาพจิตและการให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามพบว่า ประชากรในชุมชนเสม็ดใต้ต้องเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน คือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก โดยเฉพาะผู้สูงอายุและเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน อาทิ ภาวะความกดดันเมื่อต้องรับหน้าที่ดูแลเด็กยุคใหม่ที่เป็นบุตรหลานที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากตนเอง โดยเฉพาะเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมทั้งปัญหาในด้านการสื่อสารที่ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันนำไปสู่การเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยตามมา ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขอาจลุกลามจนกระทบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเด็กในครอบครัวและชุมชนต่อไปได้ ดังนั้น การส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และการมีทัศนคติที่ดีระหว่างประชากรผู้สูงอายุและเด็กในชุมชนเสม็ดใต้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนแนวทางการพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุในชุมชนให้ดีขึ้น

☞ **การดำเนินงาน :** โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย แนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผ่านการบูรณาการความร่วมมือของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ ทีม พม. (One Home) จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก โดยเน้นการพัฒนากิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยมีชุมชนเป็นฐาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาสังคมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยผู้สูงอายุและเด็กสามารถเลือก เรียนรู้ได้อย่างอิสระ สามารถแบ่งเป็นกิจกรรมต่าง ๆ รวมจำนวน 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมด้านการส่งเสริมทัศนคติ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การจำลองเป็นผู้สูงอายุ (2) การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ สืบสานประเพณีไทย และ (3) การเขียนเรียงความ "ผู้สูงอายุในสายตาลฉัน" กิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ (1) การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำข้าวต้มมัด และ (2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย และ กิจกรรมด้านการส่งเสริมพฤติกรรม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การเรียนรู้วิธีบริหารจัดการ และคติในการดำเนินชีวิต (2) จัดอาสาทำความสะอาดบริเวณวัดในชุมชน และ (3) กีฬาพื้นบ้าน สร้างความสามัคคี

ผลจากการขับเคลื่อนกิจกรรม พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเด็กในชุมชน มีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและเด็กในหลายด้าน ทั้งด้านทัศนคติ ทักษะและความรู้ รวมทั้ง ด้านพฤติกรรม กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและรู้สึกชื่นชมเด็กรุ่นใหม่มากขึ้น โดยมองว่าเด็กรุ่นใหม่มีมุมมองและแนวทางการใช้ชีวิตที่เป็นไปตามวัยและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งยังมองว่ากลุ่มเด็กรุ่นใหม่ มีแรงจูงใจและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีค่าและมีความสำคัญ ที่ได้ช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็ก นอกจากนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงประสบการณ์และความรู้ใหม่ ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงทักษะด้านการสื่อสารผ่านการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของพวกเขาได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกัน เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุที่เปลี่ยนไป คือ เข้าใจและเอาใจใส่ผู้สูงอายุมากขึ้น และมีทัศนคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุน้อยลง โดยมองว่าผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถและมีศักยภาพที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนรอบข้าง นอกจากนี้ เด็กยังได้รับการพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และทักษะการสื่อสาร รวมทั้งยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม เช่น ความเห็นอกเห็นใจ การทำงานเป็นทีม เป็นต้น

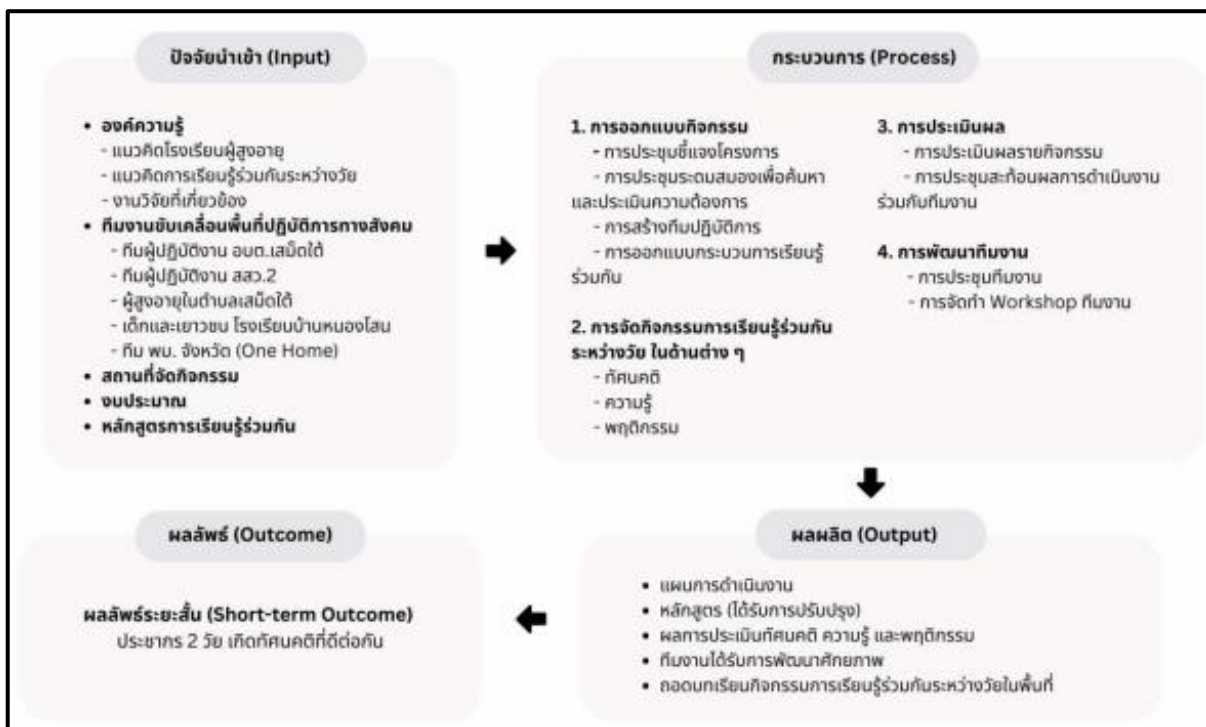

☞ ข้อเสนอแนะ :

- 1) ควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ซึ่งอาจใช้รูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และยืดหยุ่นตามความต้องการของสมาชิกแต่ละช่วงวัย ที่จะเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิก ในชุมชน และนำไปสู่การสร้างการยอมรับระหว่างประชากรต่างช่วงวัยได้

- 2) กระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ผู้จัดกิจกรรม ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยอาศัยกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่การวางแผนการเรียนรู้ด้วยการออกแบบกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นตัวช่วยสนับสนุน ดังนั้น ในการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคมในอนาคต จึงมีความเหมาะสมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือชุมชนต่าง ๆ สามารถนำไปทดลองใช้เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน โดยนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ที่จะเป็นการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของประชากรต่างวัยในชุมชน และช่วยลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยของสมาชิกในชุมชนได้

Model การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย

3.3 รูปแบบ (Model) การดำเนินงานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care) องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอนองก่ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมศูนย์ Day Care และจัดทำคู่มือดำเนินงานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน ให้เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในการให้บริการและเผยแพร่ให้เป็นข้อมูลแก่สาธารณะที่สนใจในการพัฒนารูปแบบการดูแลในช่วงระยะทดลอง โดยบทบาทของบุคลากรกระทรวง พม. ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** พื้นที่ตำบลบุกระสัง มีจำนวนผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 17.50 และมีแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เป็นสังคมเกษตรกรรม ทำให้วัยทำงานต้องออกไปทำงานนอกบ้านหรือต่างพื้นที่ ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านคนเดียวตามลำพัง ไม่มีบุตรหลานดูแล หรือในบางครอบครัวต้องรับภาระดูแลหลาน มีความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะซึมเศร้า องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง มีความต้องการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care) แบบไม่มีกายภาพบำบัด แต่เน้นกิจกรรมบำบัดและผู้ดูแล เป็นศูนย์ดูแลที่ใช้ชุมชนเป็นฐานดูแลผู้สูงอายุเฉพาะกลางวัน (Day Care) และส่งเสริมกิจกรรมสันทนาการที่เหมาะสม การดูแล ส่งเสริม พัฒนาสุขภาพ หรือการประคับประคองผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพ โดยวิธีการจัดกิจกรรมการดูแลในระหว่างวัน หรือการช่วยเหลือในการทำกิจกรรมอย่างง่ายที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้สูงอายุคงสภาพและได้รับการดูแลในภาวะพึ่งพิง และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีชีวิตอย่างเรียบง่ายโดดเดี่ยวได้พบปะสังสรรค์กับบุคคลวัยเดียวกันและกับบุคคลอื่นเพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ

☞ **การดำเนินงาน :**

- 1) ขั้นการวางแผน การวางแผนนี้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในชุมชน ขั้นการวางแผนจึงเป็นขั้นตอนของการริเริ่มและคิดให้มั่นใจว่าการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวันที่จะเกิดขึ้นนี้ มีความสำคัญและเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสม

- 2) ขั้นการเตรียมการ มีการจัดสรรงบประมาณ และกำหนดงบประมาณที่ต้องใช้ในการให้บริการโดยนอกจากใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ควรมองหาแหล่งงบประมาณอื่นด้วย รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือและเครือข่ายในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครในชุมชน หน่วยงานภายนอก และกำหนดคณะทำงานเป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยบูรณาการบุคลากรกองสวัสดิการสังคม บุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครในชุมชน
- 3) ขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกัน การดำเนินงานในช่วงเริ่มต้นเป็นการทดลองให้บริการ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองและปรับใช้รูปแบบการบริการที่วางแผนไว้ ประเมินคุณภาพการให้บริการเพื่อเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นจากการให้บริการ นำไปสู่การพัฒนาปรับเปลี่ยนและเตรียมการอย่างเหมาะสมโดยกำหนดระยะเวลาในขั้นนี้ จำนวน 4 สัปดาห์
- 4) การติดตามและประเมินผล การประเมินผลการดำเนินงานและการให้บริการ มีความสำคัญมากในการพัฒนาปรับปรุงแบบจนกว่าจะสามารถพบแนวทางการให้บริการที่มีความเหมาะสมมากที่สุดกับกลุ่มผู้ใช้บริการในขั้นนี้ช่วยพัฒนารูปแบบการดำเนินงานให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การจัดประชุมทีมปฏิบัติงานภายในศูนย์ ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์และที่ปรึกษา เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและเพื่อให้เกิดกระบวนการกำกับติดตามหลังจากดำเนินการ การประเมินผลการให้บริการ โดยใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือ

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

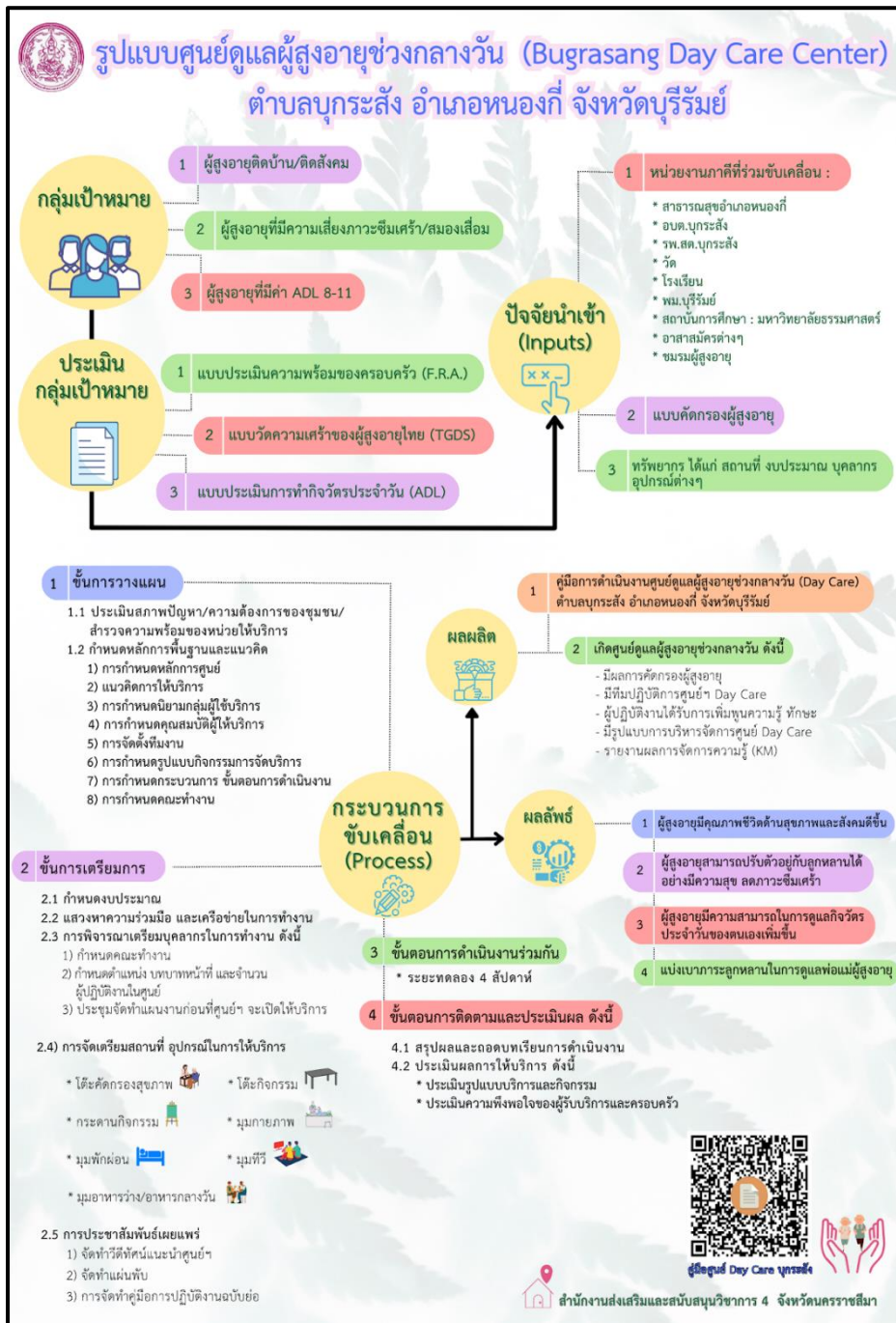

☞ ข้อเสนอแนะ :

- **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)** ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 1) การสร้างทีม ส่งเสริมให้เกิดการสร้างทีมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care)
 - 2) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ องค์ความรู้ต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care) ได้แก่ สนับสนุนทีมที่ปรึกษาทางวิชาการ สนับสนุนทีมนิเทศงาน จัดทำคู่มือการดำเนินงานของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care)
 - 3) การพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ จัดอบรมให้ความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสนใจจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน การจัดอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุขั้นเบื้องต้น จำนวน 18 ชั่วโมง อำนวยความสะดวกและจัดหาสถานที่เพื่อการศึกษาดูงานและฝึกอบรม การระดมเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน โดยประสานหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานราชการและสถานดูแลผู้สูงอายุต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงาน ยกกระดับศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เป็นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน และเป็นบ้านกลางผู้สูงอายุ และถอดบทเรียน ติดตาม ประเมินผล ประชาสัมพันธ์ ขยายผลพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความพร้อมต่อไป
- **กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)**
 - 1) สนับสนุนความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบกลางวัน โดยการจัดอบรมผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความรู้เรื่องมาตรฐาน ข้อปฏิบัติ และข้อพึงระวังในการให้บริการ
 - 2) สนับสนุนทีมกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
 - 3) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านอุปกรณ์และนวัตกรรมที่ทันสมัย
- **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)**
 - 1) การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน โดยอำนวยการจัดหาหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม และสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีโอกาสเดินทางไปร่วมฝึกอบรมด้านการดูแลผู้สูงอายุ
 - 2) การเสริมสร้างทักษะความรู้ และพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนกลไกการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยส่งเสริมผลักดันให้หน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่มีความรับผิดชอบ และมีบทบาทต่อการดูแลคุ้มครองผู้สูงอายุในพื้นที่ของตนเอง

- 3) การบรรจุโครงการในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายกำหนดไว้
- 4) อำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการ
- 5) ติดตามและประเมินผลร่วมกับภาคีเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 6) ประสานความร่วมมือจาก CSR ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ช่วงกลางวัน (วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ จิตอาสา เป็นต้น)

Model รูปแบบการดำเนินงานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care)

3.4 รูปแบบ (Model) เสียง...สร้างสุข องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยจัดทำชุดสื่อเสียงสร้างสุขเพื่อสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุติดบ้าน/ติดเตียง ที่มีความยากจนและมีความเสี่ยงภาวะซึมเศร้า เสียงสร้างสุข... Back to basic เป็นเรื่องง่าย ๆ แต่สามารถสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้ ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่าประเด็นปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไขก่อนในลำดับแรก คือ ประเด็นผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางที่ติดบ้าน/ติดเตียง ที่มีภาวะความเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้า ซึ่งมีแนวโน้มจำนวนมากขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ลำพัง มีสถานะโสด ญาติพี่น้องเสียชีวิต หรือสถานะหม้าย/หย่าร้าง ที่บุตรหลานทำงานนอกพื้นที่ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วย มาเยี่ยมเป็นครั้งคราว หรือแยกไปมีครอบครัวของตนเอง นาน ๆ มาเยี่ยมผู้สูงอายุ ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ลำพัง ผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการทางด้านร่างกายที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ หรือช่วยเหลือตัวเองได้น้อย อยู่ในภาวะพึ่งพิง ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งแม้ไม่ใช่คนพิการแต่เนื่องจากความเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ และยังคงต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากบุคคลในครอบครัว เช่น ป่วยเป็นโรคไต โรคหัวใจโป่งพอง ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว เหงา เบื่อหน่าย รู้สึกว่าตนเองเป็นภาระของลูกหลาน รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ไม่มีคุณค่าต่อบุคคลอื่น แยกแยกตนเองออกจากสังคม และบางรายมีพฤติกรรมเคยพยายามฆ่าตัวตายทำร้ายตัวเอง จึงต้องหาวิธีการลดภาวะความเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางที่ติดบ้าน/ติดเตียง โดยการใช้บทธรรมะหรือเสียงเพลงช่วยเสริมสร้างความสุขทางด้านจิตใจ ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ทั่วไป แต่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีข้อจำกัดในเรื่องการใช้เทคโนโลยี โทรศัพท์มือถือที่สามารถรองรับการเข้าถึงเทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ ได้ด้วยภาวะทางเศรษฐกิจ จึงต้องจัดหาวิทยุทรานซิสเตอร์ที่สามารถใช้ Flash Drive และนำชุดสื่อ “เสียง...สร้างสุข” ที่ประกอบด้วยบทเพลงและธรรมะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการบำบัดโรคทางใจ และแนวคิดดนตรีบำบัด ที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทบทวนการใช้ชีวิต การสร้างพลังใจ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และลดภาวะเครียด

☞ **การดำเนินงาน :** ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อาสาสมัครคณาจารย์จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 และ ทีม พม. (One Home) จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกันออกแบบกระบวนการดำเนินงาน ตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย คัดเลือก/คัดกรอง และวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการ เพื่อหาวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา จนได้ข้อสรุปสำหรับเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการช่วยเสริมพลังด้านจิตใจผ่านวิทยุทรานซิสเตอร์ “เสียง...สร้างสุข” โดยภายในชุดเสียงประกอบด้วยบทเพลงและธรรมะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการบำบัดโรคทางใจ และแนวคิดดนตรีบำบัดที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทบทวนการใช้ชีวิต การสร้างพลังใจ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และลดภาวะเครียด

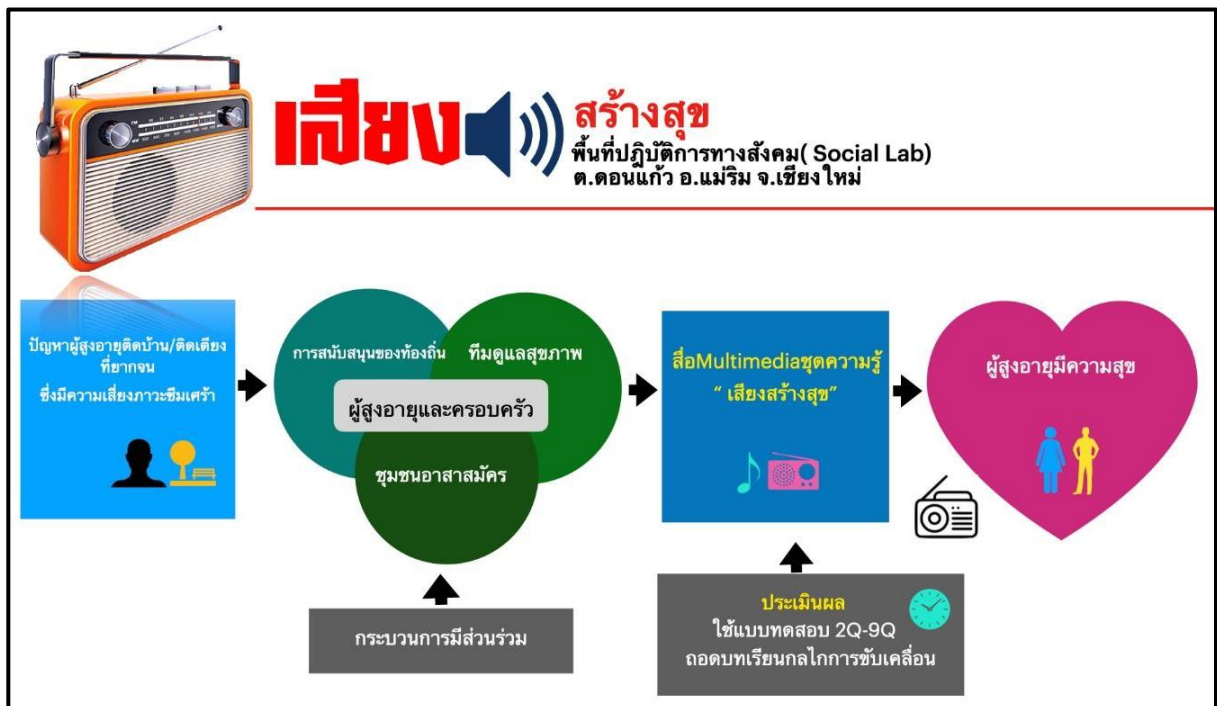
ผลจากการติดตามประเมินผลโดยใช้แบบคัดกรองโรคซึมเศร้า (2Q) และแบบประเมินโรคซึมเศร้า (9Q) ก่อนและหลังการรับฟังสื่อเสียงสร้างสุข ในระยะสั้น (14 วัน) พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายที่มีภาวะเสี่ยงป่วยโรคซึมเศร้า มีจำนวนลดลงร้อยละ 25 ประกอบกับจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและบุคคลในครอบครัวให้ข้อมูลว่าผู้สูงอายุมีอาการดีขึ้น ช่วยกระตุ้นความทรงจำจากการฟังบทเพลงในอดีต และนำไปขยายผลโดยศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์ (จังหวัดเชียงใหม่) นำชุดเสียงสร้างสุข ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุผู้พิการติดเตียง

ทั้งนี้ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 1 เชียงใหม่ ให้ข้อเสนอแนะการใช้แบบวัดความเศร้าในผู้สูงอายุไทย (TDGS) และแบบประเมินความสุขด้วยตนเอง ของกรมสุขภาพจิต มาใช้ในการวัดผลประเมินผลเพื่อให้เกิดการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

☞ ข้อเสนอแนะ :

- ระดับนโยบาย โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 - 1) มอบหมายให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมกระทรวง ดำเนินการออกแนวทางปฏิบัติขับเคลื่อน ศึกษากฎหมายและเสนอแนวทาง ปฏิบัติประสานงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม
 - 2) การจัดทำบันทึกข้อตกลงและความเข้าใจ ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ เพื่อแสดงถึงการร่วมกันดำเนินงานเพื่อจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มเป้าหมาย อย่างแท้จริง
- ระดับปฏิบัติการ
 - 1) ให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด หรือคณะกรรมการ บริหารศูนย์ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจจังหวัดในพื้นที่ รับผิดชอบ ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายจัดสวัสดิการเสียงสร้างสุข ในการ จัดหาหรือจัดสรรชุดอุปกรณ์ที่ได้รับสนับสนุน
 - 2) ประสานเชิญคณาจารย์จากสถาบันการศึกษาในระดับจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วม นำรูปแบบ “เสียง...สร้างสุข” บรรจุในแผนงานโครงการ/กิจกรรมเพื่อให้เกิด การดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานผลการดำเนินโครงการและผลการติดตาม การดำเนินงาน รวมถึงรายงานผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ ต่อคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

Model เสียง...สร้างสุข

3.5 รูปแบบ (Model) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไก ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ตามความต้องการของผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบผักเหลียง สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และสร้างอาชีพอิสระที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน เพื่อสร้างรายได้และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** ด้วยปี 2565 สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ได้บูรณาการร่วมกับทีม พม.(One Home) จังหวัดระนอง และได้ประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อค้นหาประเด็นปัญหาในพื้นที่ พบประเด็นปัญหาเร่งด่วน จำนวน 3 ประเด็น ประกอบด้วย เด็กขาดโอกาสทางการศึกษา หรือเด็กที่เรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ โรคซึมเศร้า และครัวเรือนยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอ และเมื่อวิเคราะห์สาเหตุพบว่า ปัญหาที่แท้จริงคือประเด็นปัญหา “ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และรายได้” จึงได้ร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ความรู้และสร้างอาชีพตามความต้องการของชุมชน โดยบูรณาการร่วมกับสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพภาคใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดโครงการพัฒนาทักษะอาชีพแก่สตรีและครอบครัวสู่ความยั่งยืนของสตรีและครอบครัว มีการฝึกอบรมทักษะอาชีพ หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ (ลูกหมากสุก) ระยะสั้น 5 วัน ผลจากการติดตามพบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนา มาตรฐานของสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมถึงการต่อยอดตลาดต่าง ๆ บนพื้นฐานให้มีความหลากหลาย และยังคงมีกลุ่มผู้สูงอายุและเปราะบาง มีปัญหาเศรษฐกิจ การว่างงาน และการรับภาระของคนในครอบครัว ต้องการอาชีพและรายได้ จึงเป็นที่มาของการขับเคลื่อนกิจกรรม ปี 2566 ตามแนวคิดพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) และแนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community-Based Research)

☞ **การดำเนินงาน :** สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 ร่วมกับทีม พม. จังหวัดระนอง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และภาคีเครือข่าย ดำเนินการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) พื้นที่ตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ประเด็น “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ การไม่มีอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ ที่ต้องดูแลตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว และป้องกันการนำสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ความเครียด โรคซึมเศร้า ความสัมพันธ์ในครอบครัว และปัญหาสุขภาพ โดยใช้กระบวนการ 3 รู้ ได้แก่ รู้ตัวตน เป็นการตระหนักร่วมกันของผู้สูงอายุว่าปัญหาประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วน คืออาชีพและรายได้ รองลงมาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต รู้ชุมชน จากการวิเคราะห์ตนเอง ชุมชน และทุนในพื้นที่ ภาคีเครือข่าย และทรัพยากรในชุมชน และ รู้วิชาการ ด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อนำมาออกแบบการแก้ไขปัญหาตามหลักการ Design Thinking 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เข้าใจ (Empathize) การเข้าใจปัญหาและหาสาเหตุของการไม่มีอาชีพ รายได้ เพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหา นิยาม (Define) เป็นการสรุปข้อมูลปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามความต้องการ ศักยภาพ และความเหมาะสม สร้างสรรค์ (Ideate) การส่งเสริมการมีอาชีพให้กับผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน โดยใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ประสานเชื่อมโยง และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน จำลอง (Prototype) รูปแบบ (Model) “การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล” ตามศักยภาพและความเหมาะสมของผู้สูงอายุ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 จัดตั้งกลุ่มอาชีพข้าวเกรียบปากหม้อ และรูปแบบที่ 2 ประกอบอาชีพอิสระที่บ้านหรือรับงานมาทำที่บ้าน โดยลงพื้นที่จัดบริการ ครอบครัวรายกรณี (FCM) วางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว พร้อมให้การช่วยเหลือ และติดตามการสร้างอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้กลยุทธ์ในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การค้นหาตัวตน กลยุทธ์ที่ 2 การค้นหาเครือข่าย กลยุทธ์ที่ 3 การค้นหากิจกรรม อาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ กลยุทธ์ที่ 4 การค้นหาผู้นำ และกลยุทธ์ที่ 5 การค้นหาทีม

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

ผลการดำเนินงานทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ รายได้เพิ่มขึ้น จากการเป็น
วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวเกรียบผักเหลียงที่ได้รับมาตรฐานสินค้า OTOP สำหรับ
ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และอาชีพอิสระ ได้แก่ ปลุกผัก เลี้ยงปลาดุก
ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา รับงานร้อยพวงมาลัยที่บ้าน และสมาชิกในครอบครัวได้งานทำ
ผู้พิการได้ทำงานในสถานประกอบการ สำหรับผู้สูงอายุอยู่ที่บ้าน และส่งผลให้
มีสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ดี ลดความเครียดและภาวะซึมเศร้า
ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ชุมชนเกิดพื้นที่ต้นแบบการส่งเสริมอาชีพ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ที่เข้มแข็งและบูรณาการทำงานที่ครอบคลุมทุกมิติ และพัฒนาต่อเนื่องด้วยการบรรจุ
เข้าแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 เป็นต้นแบบการบูรณาการหน่วยงาน
เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่

☞ ข้อเสนอแนะ :

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1) กรมกิจการผู้สูงอายุควรนำรูปแบบการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
 - 2) กรมกิจการผู้สูงอายุควรพัฒนาทักษะผู้สูงอายุในรูปแบบ Re-skill สร้างทักษะใหม่ที่จำเป็นในการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการ และ Up-skill การพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้ฐานทุนทางสังคมในพื้นที่ และเชื่อมโยงสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
 - 3) กรมกิจการผู้สูงอายุควรส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล
- ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานในพื้นที่
 - 1) หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเป็นที่เล็งพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ให้กับคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อให้คณะกรรมการขับเคลื่อนงาน ประสาน เชื่อมโยงและติดตามการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาในพื้นที่
 - 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานพัฒนา และแก้ไขปัญหาประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างคามเข้มแข็งให้กับกลุ่ม องค์กร และการบูรณาการภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

- ข้อเสนอแนะต่อพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม
 - 1) สร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ให้มีความเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนงานและขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นได้
 - 2) เชื่อมโยงฐานทุนทางสังคมและทรัพยากรในพื้นที่กับการพัฒนาต่อยอดการส่งเสริมอาชีพทางเลือกผู้สูงอายุและเชื่อมโยงกลุ่มวัยแรงงาน เด็กและเยาวชนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน

Model การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

3.6 รูปแบบ (Model) นวัตกรรม นื่องอ้อมปันสุข สิทธิบัตรระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา นำมาขยายผลในพื้นที่เทศบาลตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ในการผลิตผ้าอ้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ป่วยติดเตียง ลดขยะ ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน ขับเคลื่อนโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11

☞ **ที่มาและสถานการณ์ปัญหา :** เทศบาลตำบลโคกม่วง ประสบปัญหาผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้กลไกของโรงเรียนผู้สูงอายุ ทุนทางสังคมในพื้นที่ในการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ และพบว่าประเด็นปัญหาร่วมในพื้นที่ ได้แก่ ผู้สูงอายุป่วยติดเตียงที่ได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้ดูแลต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทหารายได้ไม่มีเวลาดูแลหรือพาไปเข้าห้องน้ำ ทิ้งให้ผู้ป่วยอยู่เพียงลำพัง ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความต้องการใช้แพมเพิสจำนวนมาก และมีค่าใช้จ่ายในการซื้อแพมเพิสต่อเดือนอย่างน้อย 2,000 - 4,500 บาท ผู้สูงอายุติดเตียงในบางรายมีฐานะยากจนและเป็นกลุ่มเปราะบาง ไม่มีเงินซื้อแพมเพิสใช้ จึงได้นำนวัตกรรม “นื่องอ้อมปันสุข” แพมเพิสถอดซักได้มาขยายผลในการแก้ไขปัญหาผู้ป่วยติดเตียงในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง

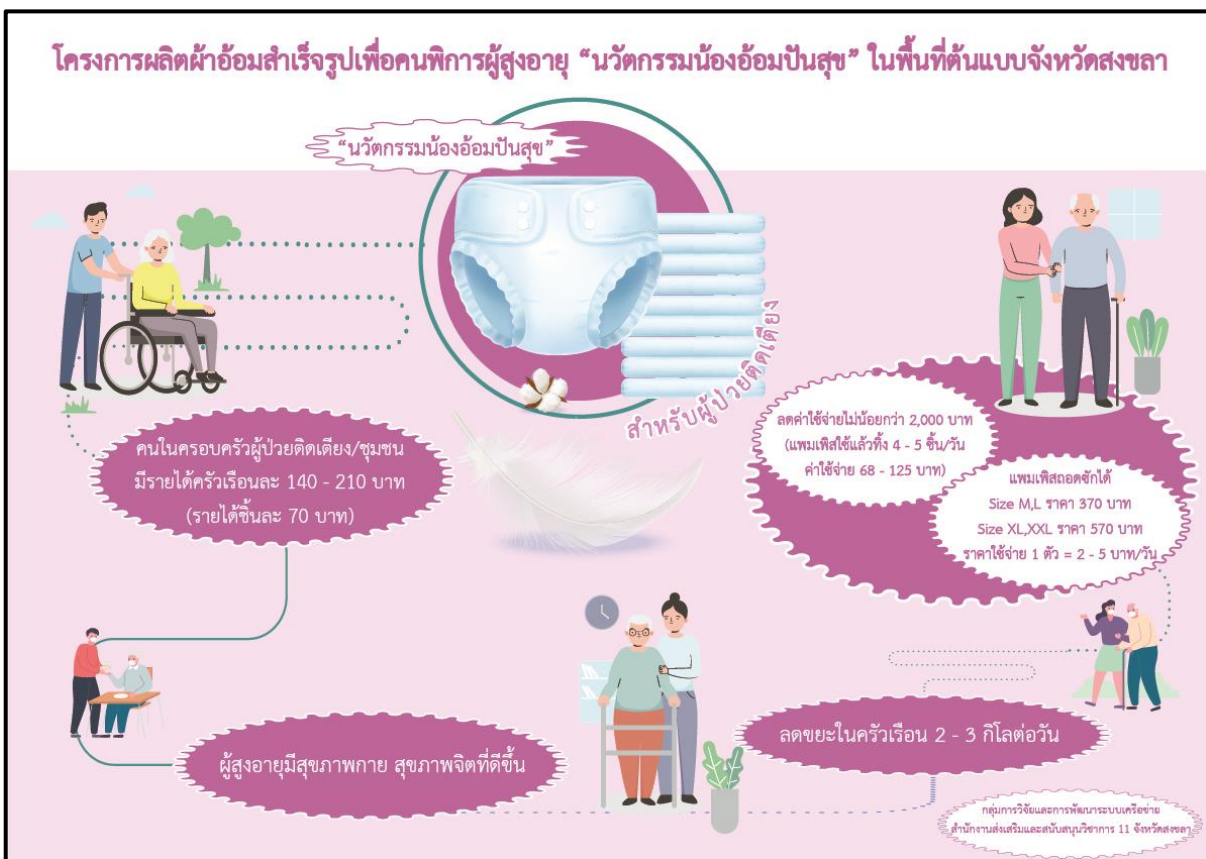
☞ **การดำเนินงาน :** สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา นำองค์ความรู้นวัตกรรมผ้าอ้อมถอดซักได้ไปขยายผลให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุผลิตใช้เอง และเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังเป็นการลดปริมาณขยะติดเชื้อ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และยังสามารถรวมกลุ่มสร้างอาชีพได้

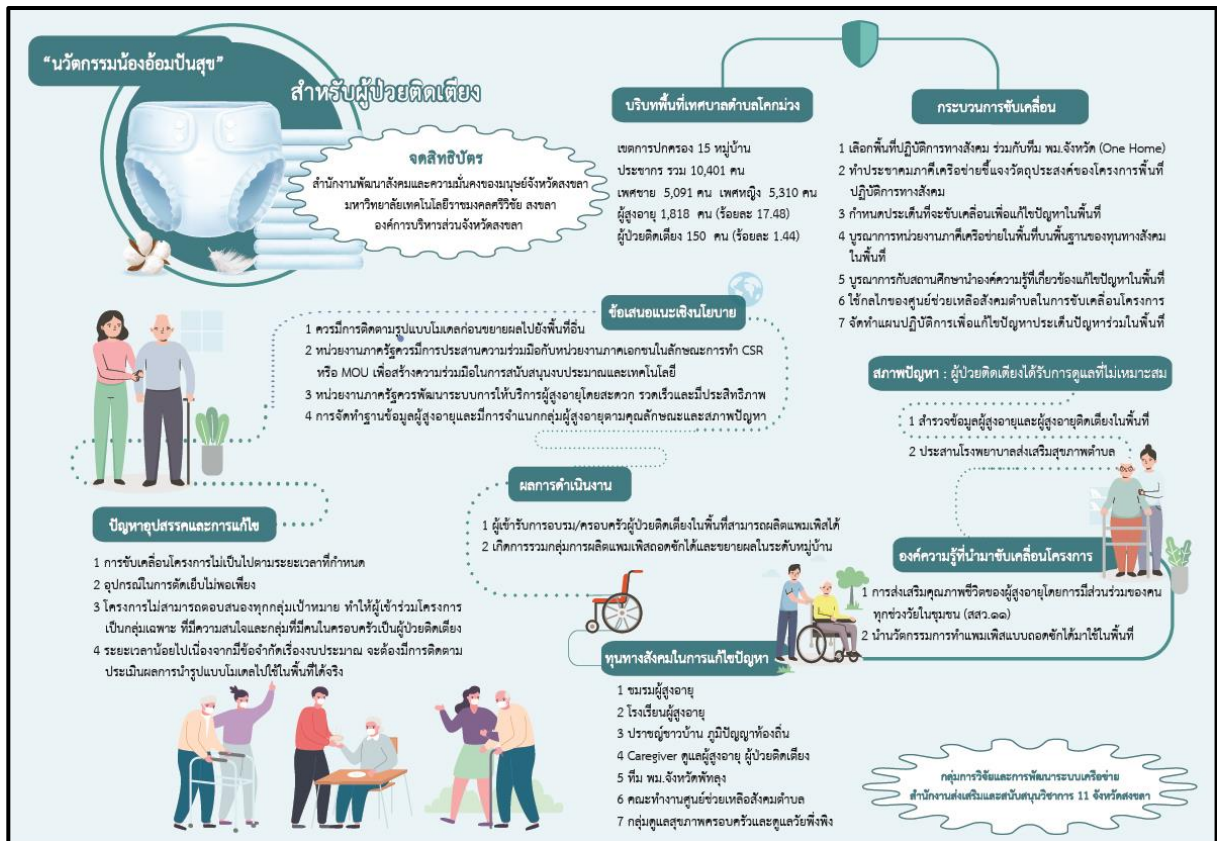

ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-11 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

★ ข้อเสนอแนะ :

- 1) ควรมีการติดตามและประเมินผลรูปแบบ (Model) ก่อนขยายผลไปยังพื้นที่อื่น
- 2) หน่วยงานภาครัฐควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อสร้างความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยี
- 3) หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนาระบบการให้บริการผู้สูงอายุโดยสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
- 4) การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุและมีการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตามคุณลักษณะและสภาพปัญหา
- 5) ควรส่งเสริมให้จัดโครงการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องการผลิตแพมเพิสเพื่อดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน
- 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกเชื่อมประสาน สนับสนุนการบูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย รวมทั้งติดตามผลการดำเนินของโครงการต่าง ๆ

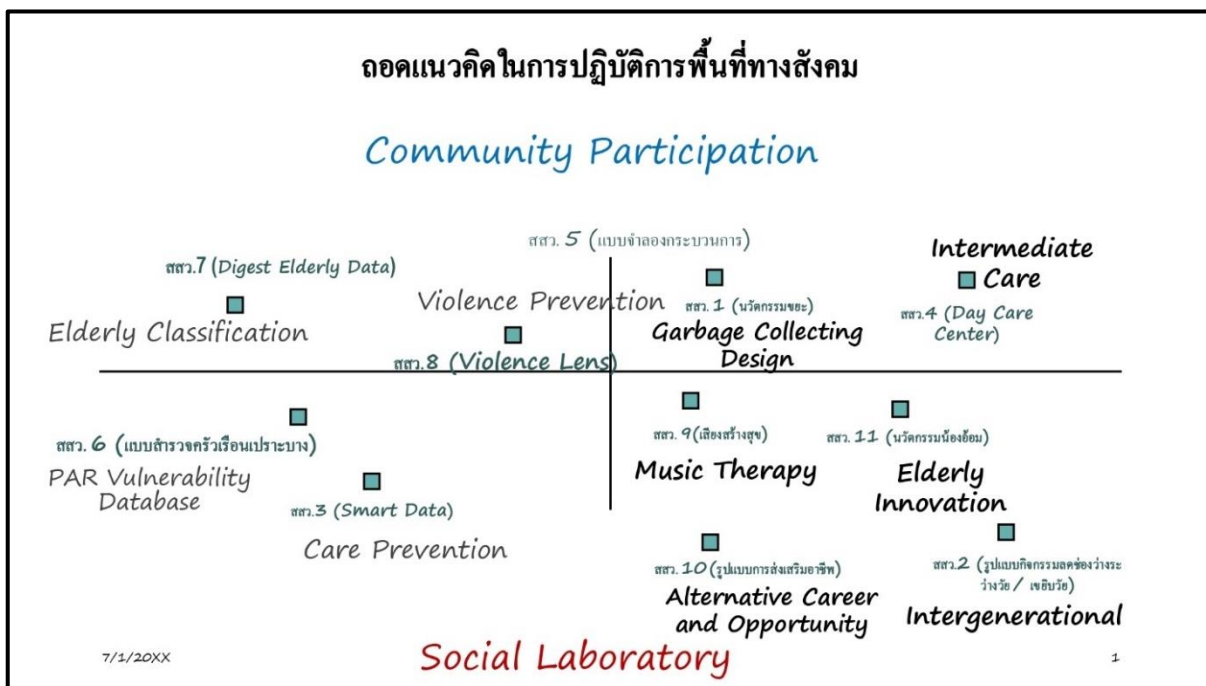

Model นวัตกรรม น่องอ้อมปันสุข

เมื่อถอดแนวคิดผลการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ทั้ง 11 พื้นที่ พบว่า ดำเนินการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) อยู่บนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ใน 2 แนวทาง คือ การปฏิบัติการสร้างเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการสร้างกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้

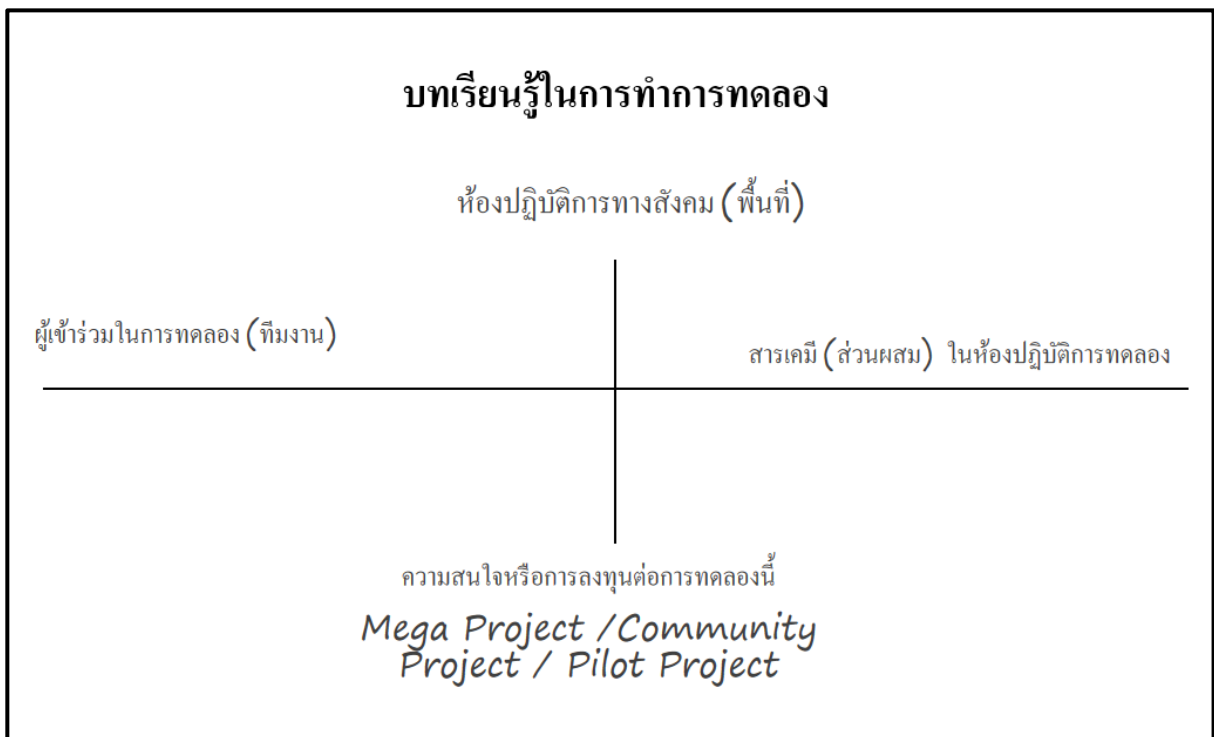
1. เครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบ (Model) การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data) และรูปแบบ (Model) การป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ด้วยเครื่องมือ Violence lens
2. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 6 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบ (Model) การจัดการขยะในชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย การดำเนินงานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Day Care) เสี่ยง...สร้างสุข การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และรูปแบบ (Model) นวัตกรรม นื่องอ้อมปันสุข

โดยแนวทางทั้งสองมีการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมตามรูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ ดังภาพ

บทเรียนรูที่ได้จากการทดลองรูปแบบ (Model) ในพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ดังนี้

1. ห้องปฏิบัติการทางสังคม (พื้นที่) : บางพื้นที่ไม่ดี มีปัญหาอุปสรรค และมีข้อจำกัด
2. ผู้เข้าร่วมในการทดลอง (ทีมงาน) : มีความไม่สมบูรณ์ ไม่ดีพอ ชุมชนมีส่วนร่วมจริงหรือไม่ หรือการขับเคลื่อนเป็นเพียงการมีส่วนร่วมระหว่าง สสว. 1 - 11 และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เท่านั้น แต่ไม่ได้เกิดจากชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ พบว่าสิ่งที่ สสว. 1 - 11 ยังต้องคำนึงถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องตัวแปรสำคัญ คือการดึงครอบครัวของผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน กิจกรรม
3. สารเคมี (ส่วนผสม) ในห้องปฏิบัติการทดลอง : เครื่องมือที่เอลงไปขับเคลื่อนในพื้นที่ มีความถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่อย่างไร
4. ความสนใจหรือการลงทุนต่อการทดลองนี้ เป็นไปในรูปแบบใด Mega Project Community Project (มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถขับเคลื่อน Project ต่อไปได้) หรือรูปแบบ Pilot Project เพื่อนำไปสู่การพิจารณาการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องต่อไป ดังภาพ

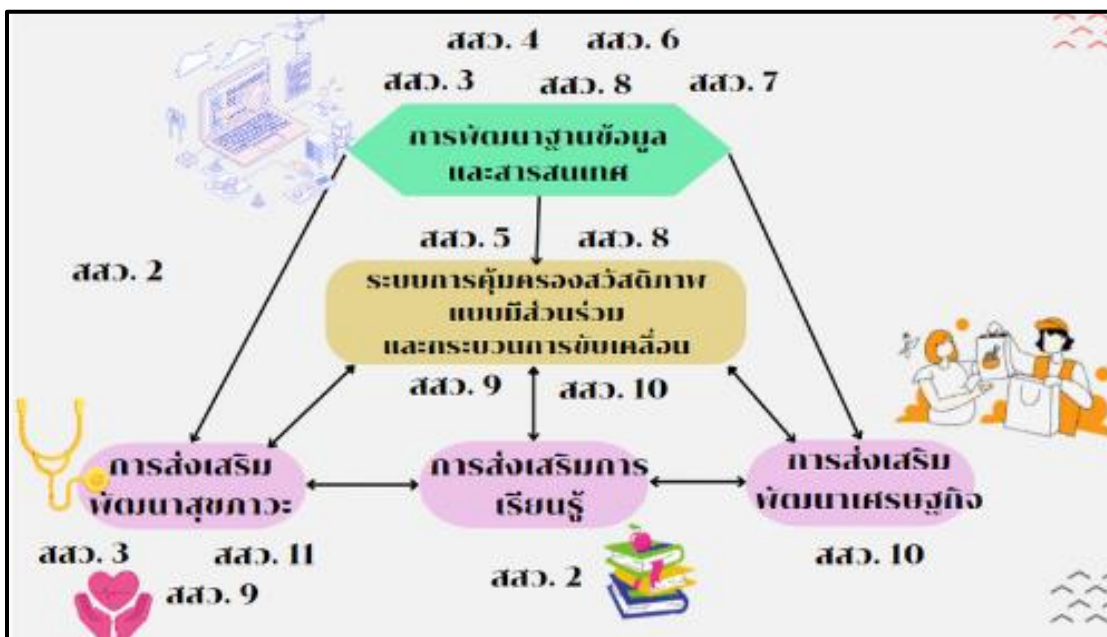
เมื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ได้รูปแบบ (Model) การขยายผล จำนวน 2 รูปแบบ ประกอบด้วย

1. รูปแบบ (Model) แนวคิดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ
2. รูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ

รายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบ (Model) แนวคิดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ ที่สอดคล้องกับระบบคุ้มครองสังคม (Social protection system) โดยเริ่มต้นจากการมี ฐานข้อมูลและสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data) จำแนกผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมีศักยภาพ กลุ่มพอช่วยเหลือตัวเองได้ และกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง โดยใช้กระบวนการ เก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการผ่านฐานกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การจัดสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และการจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนประเภทด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน ใน 5 มิติ เพื่อ การแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ และการจัดทำระบบการคุ้มครองสวัสดิภาพแบบมีส่วนร่วม ในการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว จากเครื่องมือวัดความรุนแรง Violence Lens พร้อมทั้งการกำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเป็น 3 ด้าน คือ การส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะ ได้แก่ การจัดทำชุดสื่อ เสี่ยงสร้างสุข เพื่อสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงที่มีความยากจนและมีความเสี่ยงภาวะซึมเศร้า การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการขยะในชุมชนเพื่อเพิ่มคุณค่าผู้สูงอายุ การจัดทำคู่มือ รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Bukrasang Day Care Center) และ นวัตกรรมนื่องอ้อมปันสุข สิทธิบัตรระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา นำมาขยายผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ป่วยติดเตียง ลดขยะ ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย เป็นการส่งเสริมกระบวนการพัฒนากิจกรรมแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับเด็กในชุมชนบนฐานของการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย และการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เพื่อสร้างอาชีพ รายได้และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ ดังภาพ

รูปแบบ (Model) แนวคิดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ

2. รูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ

โดยอาศัยทฤษฎีกระบวนการ (Process Theory) เพื่ออธิบายเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้

2.1 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เครือข่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวชี้วัดจำแนกผู้สูงอายุ และระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ

★ ผู้นำชุมชน มีลักษณะสำคัญ คือ

- 1) เป็นนักพัฒนา มุ่งมั่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม และแสวงหาความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน
- 2) รู้สถานการณ์ ปัญหา และศักยภาพชุมชน
- 3) รักชุมชน
- 4) รักการเรียนรู้
- 5) ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

★ เครือข่าย มีลักษณะสำคัญ คือ

- 1) มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง เกิดเป้าหมายร่วม หรือมีใจและเต็มใจช่วย
- 2) มีศักยภาพด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณ เป็นต้น
- 3) เป็นเครือข่ายที่ตอบสนองการขับเคลื่อนตลอดกระบวนการให้เกิดความยั่งยืน
- 4) เป็นเครือข่ายมิตรภาพ มีความสัมพันธ์อันดี และทำงานเป็นทีม

★ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจข้อมูลตรวจวัดพัฒนาพลังของผู้สูงอายุ ครบถ้วนทุกมิติ แบบทดสอบสมรรถนะ และเครื่องมือประเมินความรุนแรงงาน Violence lens

★ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

- 1) วิธีการ Smart Data
- 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทดสอบ

★ ตัวชี้วัดจำแนกผู้สูงอายุ เป็นการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุควร ประกอบด้วย

- 1) แบบวัด ADL แบบวัดทางสังคมผู้สูงอายุ
- 2) การวัดทางเศรษฐกิจด้วยค่าเส้นความยากจน จำแนกผู้สูงอายุ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุมีศักยภาพ กลุ่มผู้สูงอายุพอช่วยเหลือตนเองได้ และกลุ่มติดเตียง

★ ระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ ระบบฐานข้อมูล DED : digest elderly data โดยอาศัย Google form และแอปพลิเคชันระบบสารสนเทศที่แสดงผลระดับชุมชนและบุคคล

2.2 กระบวนการ การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) มีพื้นที่เป็นฐานการพัฒนา และใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community base learning: CBL) ร่วมวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาพื้นที่ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา พัฒนา

กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมกันติดตาม อาศัยเครื่องมือกระบวนการ อาทิ แผนภูมิกำแพง ผนังความคิด และกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking)

2.3 ผลผลิตของระบบ ผลของกระบวนการขับเคลื่อนเกิดกิจกรรมได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่

- ★ ด้านการส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะ ได้แก่ เสียง...สร้างสุข ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Bukrasang Day Care Center) และ นวัตกรรมน้องอ้อมปันสุข
- ★ ด้านการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล
- ★ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย
- ★ ด้านความยั่งยืนของการขับเคลื่อนและการจัดทำระบบการคุ้มครองสวัสดิภาพแบบมีส่วนร่วม ในการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

2.4 ผลลัพธ์ของระบบ ผลที่เกิดขึ้นจากขับเคลื่อนกลุ่มเป้าหมายหรือประเด็นเป้าหมาย (Users) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ดังนี้

- ★ กลุ่มการเสริมพัฒนาสุขภาวะ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการดูแลสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาความเครียด และซึมเศร้าลดลง มีความสุขเพิ่มขึ้น และค่าใช้จ่ายจากผ้าอ้อมที่ลดลง
- ★ กลุ่มการส่งเสริมการเรียนรู้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้สูงอายุ เด็ก และเยาวชนลดลง ผู้สูงอายุรู้สึกตัวเองมีคุณค่าเนื่องจากได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก
- ★ กลุ่มการส่งเสริมอาชีพ ผลลัพธ์นอกจากเกิดกลุ่มวิสาหกิจผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม และยังรู้สึกตัวเองมีคุณค่า เนื่องจากได้ถ่ายทอดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตั้งกลุ่มให้ชุมชนอื่น
- ★ กลุ่มการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูล ผลลัพธ์ได้ทำให้ท้องถิ่นมีข้อมูลนำไปจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนาระบบคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ เกิดการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในครัวเรือนของผู้สูงอายุที่มีความรุนแรงแบบบูรณาการต่อเนื่อง

2.5 ผลกระทบของระบบ เป็นผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องต่อจากผลลัพธ์ หรือเป็นผลที่เกิดขึ้นเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายหรือประเด็นเป้าหมาย โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นตามเป้าหมาย ได้แก่

- ★ เป้าหมายผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคุณภาพเพิ่มขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้นจากการลดค่าใช้จ่าย ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น
- ★ เป้าหมายชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผ่านกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ปัญหาในชุมชนลดลง อาทิ ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้องกับขยะลดลง ปัญหาความรุนแรงในชุมชนที่เกิดจากพฤติกรรมของเด็กลดลงจากผลการทำงานของระบบคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ

รูปแบบจำลองกระบวนการบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4

สรุปผลการขับเคลื่อน

พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

ส่วนที่ 4

สรุปผลการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อน
การพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ
ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุ มากกว่าร้อยละ 10 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 และในปี พ.ศ. 2566 ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรผู้สูงอายุ 13.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่า ในปี พ.ศ. 2578 จะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด โดยคาดว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุ 19.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้นการเตรียมการรองรับสังคมสูงวัยจึงเน้นการเตรียมคนและสังคม เชิงรุกให้คนทุกช่วงวัยตระหนักรู้ มีความรอบรู้ และความพร้อมรองรับการเป็นสังคมสูงวัยในทุกมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพที่สามารถพึ่งตนเองและเป็นพลังในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศให้นานที่สุด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสังคมด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้กับประชากรรุ่นอื่น ๆ และส่งเสริมการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของสังคมที่มีต่อการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 (สสว.1 - 11) มีบทบาทภารกิจสำคัญในการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านวิชาการ แก่หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้ขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการ (Social Lab) ในปี 2566 โดยการนำความรู้จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และผลงานวิจัยในระบบวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) มาทดลองปฏิบัติการในพื้นที่ ผ่านกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลให้เป็นกลไกและพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการบริการสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย และมีการบูรณาการหน่วย ทีม พม. (One Home) จังหวัดกับเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เพื่อให้ได้รูปแบบ (Model) ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่ และนำเสนอรูปแบบ (Model) ต่อ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วย พม. (One Home) จังหวัด และภาคีเครือข่าย นำสู่การใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมตามประเด็นปัญหาของพื้นที่

โดยการขับเคลื่อนด้วยแนวทางกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการ CBR (Community-Based Research) มี 6 กระบวนการ คือ การเตรียมการพื้นที่ การพัฒนานวัตกรรม การปฏิบัติขับเคลื่อนกิจกรรม การทบทวนถอดบทเรียน การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ ผลลัพธ์ และผลกระทบ ผลขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล จำนวน 11 รูปแบบ (Model) สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบ (Model) การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ Smart Data การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และฐานข้อมูลและ รูปแบบ (Model) ระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ DED (Digest Elderly Data)
2. กลุ่มกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบ (Model) การแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ และ รูปแบบ (Model) การป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
3. กลุ่มรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชน จำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบ (Model) การจัดการขยะในชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ช่วงกลางวัน (Bukrasang Day Care Center) เสี่ยงสร้างสุข การส่งเสริมอาชีพทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล และ นวัตกรรม นื่องอ้อมปันสุข

ผลการดำเนินโครงการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการ อาศัยกระบวนการถอดบทเรียนและการจัดการความรู้ จึงได้รูปแบบ (Model) 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบ (Model) แนวคิดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุเชิงระบบ

การขับเคลื่อนการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบพื้นที่ปฏิบัติการ (Social Lab) รวมถึงแนวคิดชุมชนจัดการตนเองอย่างยั่งยืน เมื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนด้วยแนวคิดเชิงระบบ (System theory) ได้รูปแบบ (Model) แนวคิดที่สอดคล้องกับระบบคุ้มครองสังคม (Social protection system) โดยระบบเริ่มต้นจากการมีฐานข้อมูลและสารสนเทศ ข้อมูลนี้เป็นทั้งตัวชี้วัดและสถานการณ์ ปัญหา ความต้องการและศักยภาพของชุมชน ครวัเรียนและรายบุคคล ข้อมูลสารสนเทศนี้นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อน การกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกกิจกรรมได้เป็น 3 ด้าน คือ การส่งเสริมพัฒนาสุขภาพ การส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเรียนรู้ ในด้านความยั่งยืนของการขับเคลื่อน เกิดขึ้นได้ด้วยระบบและกลไกการคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นระบบคุ้มครองทางสังคมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่าย

2. แบบจำลองกระบวนการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ

แบบจำลองนี้อาศัยทฤษฎีกระบวนการ (Process Theory) ทฤษฎีนี้อธิบายเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ การถอดบทเรียนการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการของ สสว. ทั้ง 11 แห่ง เป็นรูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการ มีองค์ประกอบทั้ง 5 ส่วน ดังนี้

- 1) องค์ประกอบปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ผู้นำ ชุมชน เครือข่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวชี้วัดจำแนกผู้สูงอายุ และระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ
- 2) องค์ประกอบกระบวนการ การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) มีพื้นที่เป็นฐานเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community base learning : CBL) ร่วมวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาพื้นที่ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา พัฒนากิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมกันติดตาม อาศัยเครื่องมือกระบวนการ อาทิ แผนภูมิแก๊งปลา ฝึงความคิด และกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)
- 3) องค์ประกอบผลผลิตของระบบ ผลของกระบวนการขับเคลื่อนเกิดกิจกรรมได้เป็น 4 ด้าน คือ การส่งเสริมพัฒนาสุขภาพ ได้แก่ เสี่ยงสร้างสุข ศูนย์ day care และนวัตกรรมการน้อมอ้อม การส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ อาทิ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเรียนรู้ระหว่างวัย ในด้านความยั่งยืนของการขับเคลื่อนและการพัฒนาระบบและกลไกการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ
- 4) องค์ประกอบผลลัพธ์ของระบบ ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากขับเคลื่อนกลุ่มเป้าหมายหรือประเด็นเป้าหมาย (Users) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในกรณีของกลุ่มการเสริมพัฒนาสุขภาพคือผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการดูแลสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาความเครียดและซึมเศร้าลดลง มีความสุขเพิ่มขึ้น และค่าใช้จ่ายจากผ้าอ้อมที่ลดลง ส่วนกลุ่มการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนลดลง ผู้สูงอายุมีคุณค่า

เนื่องจากได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก และกลุ่มการส่งเสริมอาชีพ ผลลัพธ์นอกจากเกิดกลุ่มวิสาหกิจผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม และรู้สึกว่าคุณค่า เนื่องจากได้ถ่ายทอดความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตั้งกลุ่มให้ชุมชนอื่น ในกรณีของการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ผลลัพธ์ได้ทำให้ท้องถิ่นมีข้อมูลนำไปจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนาระบบคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ เกิดการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในครัวเรือนของผู้สูงอายุที่มีความรุนแรงแบบบูรณาการต่อเนื่อง

- 5) องค์ประกอบผลกระทบของระบบ คือ ผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องต่อจากผลลัพธ์ หรือเป็นผลที่เกิดขึ้นเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายหรือประเด็นเป้าหมาย โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นตามเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีพหุพลังเพิ่มขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้นจากการลดค่าใช้จ่าย ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผ่านกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ปัญหาในชุมชนลดลง อาทิ ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้องกับขยะลดลง ปัญหาความรุนแรงในชุมชนที่เกิดจากพฤติกรรมของเด็กลดลง จากผลการทำงานของระบบคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ

ปัจจัยความสำเร็จ

ปัจจัยความสำเร็จของการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัยและกลยุทธ์ในการดำเนินการจำแนกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ผู้ปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการสำเร็จ สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายได้ด้วยมีคุณลักษณะและการดำเนินงาน ดังนี้
 - ☞ ผู้ปฏิบัติการมีความรู้และเข้าใจอย่างแท้จริง ถึงกระบวนการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ความรู้จากผลงานวิจัย และเป้าหมายของโครงการ
 - ☞ ผู้ปฏิบัติการมีทัศนคติและความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาชุมชน เป็นนักวิชาการที่พร้อมต่อการเรียนรู้ใหม่เสมอ มุ่งมั่น และอดทน
 - ☞ ผู้ปฏิบัติงานมีการทำงานเป็นทีม
2. ผู้นำชุมชน มีคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ
 - ☞ เป็นนักพัฒนา มุ่งมั่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม และแสวงหาความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน
 - ☞ รู้สถานการณ์ ปัญหา และศักยภาพชุมชน
 - ☞ รักชุมชน
 - ☞ รักการเรียนรู้
 - ☞ ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. เครือข่าย เป็นเครือข่ายหน่วยงานองค์กรหรือบุคคลที่มีศักยภาพ กล่าวคือ

- ☞ มีบทบาทหน้าที่และเป้าหมายเกี่ยวข้อง
- ☞ มีทรัพยากร อาทิ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง มีงบประมาณ และมีความรู้ผลงานวิจัยและนวัตกรรม
- ☞ มีทัศนคติในการทำงานร่วมกัน เน้นการทำงานเป็นทีม รวมถึงมีมุ่งมั่นดำเนินงาน และมุ่งหมาย ทำให้เห็นการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ความสำเร็จ

ความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการมีกลยุทธ์สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ดังนี้

- ☞ การสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชน ผู้ขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาเข้าปฏิบัติการ โดยที่การดำเนินกิจกรรม และการแสดงออก ต้องแสดงให้เห็นผู้นำและประชาชนในชุมชน เกิดความรู้สึกถึงความตั้งใจจริงใจ ด้วยมิตรไมตรี และเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน การดำเนินกิจกรรมกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม อาทิ การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การออกแบบกิจกรรมร่วมกับชุมชน เป็นต้น
- ☞ การสร้างความเข้าใจกับผู้นำชุมชน การทำความเข้าใจถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินโครงการ รวมถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับพร้อมกันกับให้ผู้นำชุมชนมีการมอบหมายบุคลากรของท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของกลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล เป็นผู้รับผิดชอบและผู้ประสานงาน
- ☞ การแสวงหาความร่วมมือของภาคีเครือข่าย จะต้องทราบถึงภารกิจหน้าที่ เป้าหมาย และความต้องการของหน่วยงาน รวมถึงทราบถึงบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ง่ายต่อการประสานความร่วมมือ
- ☞ การขับเคลื่อนเครือข่าย การบูรณาการเครือข่ายเข้าร่วมขับเคลื่อนส่งเสริมพัฒนาในชุมชน นอกจากทุกภาคส่วน จะมีความเข้าใจโครงการชัดเจนแล้ว จะต้องมีการระบุให้ชัดเจนถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และแผนปฏิบัติงานในโครงการ รวมถึงประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับร่วมกัน เกิดเป็นทีมขับเคลื่อนโครงการ
- ☞ การเรียนรู้และเข้าใจข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมายหรือของชุมชนที่อาจส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนโครงการ อาทิ การดำเนินกิจกรรมในชุมชนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุไม่ควรเกินกว่าเวลา 15.00 น. เพราะผู้สูงอายุ มีภารกิจต้องกลับไปดำเนินการ ในวันที่ 1 และ 16 ของเดือน ไม่ควรทำกิจกรรม เพราะผู้สูงอายุรอพึ่งผลสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น
- ☞ การค้นหาผู้นำการขับเคลื่อนกิจกรรม ชมรม และกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนที่มีศักยภาพ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนจัดการตนเอง โดยผู้นำชุมชนควรมีคุณลักษณะดังนี้
 1. เป็นที่รู้จักและไว้วางใจของสมาชิก
 2. มีทัศนคติในการทำงานแบบมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพสมาชิกและสังคม
 3. พัฒนาตนเองตลอดเวลาและนำความรู้นั้นมาขับเคลื่อนกิจกรรม ชมรม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4. มีทักษะการบริหารจัดการ บริหารความร่วมมือ บริหารผลประโยชน์
5. เป็นผู้ที่มีความกว้างขวาง รู้จักเครือข่ายหรือบุคคลในวงกว้าง และสามารถบริหารจัดการให้เป็นประโยชน์กับกิจกรรม ชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทดลองนำความรู้ไปขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เกิดเป็นรูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ ที่แสดงถึงผลลัพธ์สร้างการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มและชุมชนเป้าหมาย ซึ่งรูปแบบ (Model) นี้สามารถนำไปขยายผลขับเคลื่อนการดำเนินงานของหน่วยงาน One Home ตามนโยบายของกระทรวง “ในการส่งเสริมให้ท้องถิ่นขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกกลุ่มเป้าหมาย หรือเฉพาะเป้าหมายครัวเรือนเปราะบางและการพัฒนาสังคม” และหน่วยงานเครือข่ายทางสังคมและการส่งเสริมความมั่นคงแก่ประชาชนในชุมชน อนึ่ง ตามนโยบายการปฏิรูปกระทรวงทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น คือ

1. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร Re-skill และ Up-skill
2. การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินการส่งเสริมการทำงานบูรณาการ และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในกระบวนการทำงาน
3. การพัฒนาฐานข้อมูลและสารสนเทศสนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และนโยบาย
4. การพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ในการขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการมีข้อจำกัดด้านเวลา มีภารกิจต้องดำเนินการตามนโยบายหลายด้าน รวมถึงการปฏิบัติงานในราชการที่เป็นเวลาทำงานเดียวกันกับกลุ่มเป้าหมายและงบประมาณที่จำกัด ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารกระทรวง ในการนำรูปแบบ (Model) ไปขยายผลตามลำดับ ดังนี้

★ ระดับนโยบาย

- 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ กำหนดเป้าหมายและทิศทาง (Agenda) ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - ☞ กำหนดเป้าหมายและทิศทาง (Agenda) ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) ของพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - ☞ ประกาศเป็นนโยบายขับเคลื่อนการส่งเสริมให้ท้องถิ่นขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลเพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต ตามรูปแบบ (Model) กระบวนการบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ

- 2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนตามประเด็นยุทธศาสตร์
 - ☞ จัดทำโครงการสำคัญตามนโยบาย (Flagship Projects) ประเด็นการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ
 - ☞ กระทรวงมอบหมายหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการวางระบบและกลไกการประสานความร่วมมือในการทำงาน
 - ☞ ระดมเครือข่ายในการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงและจัดทำบันทึกความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน
 - ☞ การจัดทำคำสั่งแต่งตั้งหน่วยงานบูรณาการระดับกระทรวง กรม จังหวัด และระดับพื้นที่ในการขับเคลื่อนโครงการ โดยปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ กำหนดนโยบายพัฒนาระบบและกลไกการประสานความร่วมมือการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - ☞ ออกแบบและพัฒนาระบบและกลไกการประสานความร่วมมือการทำงานภายในกระทรวงเดียวกันโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการดำเนินงาน
 - ☞ ออกแบบและพัฒนาระบบและกลไกการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายภายนอกโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการดำเนินงาน

★ ระดับปฏิบัติการ

- 1) ทีมขับเคลื่อนโครงการตามคำสั่งแต่งตั้งระดับนโยบายตามข้อ 2.4 เพื่อขับเคลื่อนตามนโยบายในข้อที่ 1 ควรดำเนินการ ดังนี้
 - ☞ การพิจารณาหรือต่อยอดและเลือกพื้นที่ขยายผลการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - ☞ การถอดบทเรียนการดำเนินงานเพื่อพัฒนา “คู่มือการดำเนินงาน” ประกอบด้วย
 - 1) คู่มือการดำเนินงานกลุ่มการพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศ
 - 2) คู่มือการดำเนินงานการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพ
 - 3) คู่มือการส่งเสริมการเรียนรู้ และ
 - 4) คู่มือการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ และ “หลักสูตรกระบวนการบูรณาการการปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)”
 พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) และจัดทำในรูปแบบคู่มือ (Box Set) แบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบที่แต่ละพื้นที่สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานได้

- ☞ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร Re-skill และ Up-skill ทีม พม. (One Home) โดยให้ สสว. ร่วมกับทีมขับเคลื่อนโครงการจัดอบรมปฏิบัติการ “หลักสูตรกระบวนการบูรณาการการปฏิบัติการทางสังคม” เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางและเพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ภายใต้รูปแบบ (Model) ของพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)
 - ☞ ตั้งทีมวิชาการ สสว. ขับเคลื่อนกระบวนการบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ โดยเป็นที่ปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ทีม พม. (One Home) ทั้งนี้ ให้มีการจัดทำแผนการให้คำปรึกษาร่วมกับทีม พม. (One Home) อย่างชัดเจน
 - ☞ จัดทำแพลตฟอร์มความรู้ ข้อมูล และช่องทางการตอบข้อซักถาม (Social knowledge platform) เพื่อเป็นช่องทางในการขอคำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนให้มีการสื่อสารผลการดำเนินงานสู่สาธารณะ
 - ☞ มีระบบและกลไกการประกาศเกียรติคุณ บุคลากร พม. ผู้นำหรือแกนนำชุมชน เครือข่าย และชุมชนต้นแบบ
- 2) ประสานกับแหล่งทุนวิจัย อาทิ ขอรับการจัดสรรงบประมาณทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทุนวิจัยขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ เป็นต้น
- 3) หากหรือร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันในการขับเคลื่อนกระบวนการบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนามูลค่าและคุณค่าผู้สูงอายุ โดยบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยสำนักงานปลัดกระทรวงและกรมกิจการผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนความรู้และกระบวนการขับเคลื่อน โดยมีแนวทางประกอบด้วย
- ☞ ดำเนินการประยุกต์ใช้ตัวแบบ (Social Lab Model) และการทดลองตัวแบบ (Testing)
 - ☞ การประเมินผลการจัดบริการตามตัวแบบและนำเสนอผลการทดลองตัวแบบ
 - ☞ การพัฒนาปรับปรุงตัวแบบและเผยแพร่ผลการดำเนินงานในช่องทางที่หลากหลายและกระจายไปทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ประจักษ์และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดบริการในอนาคต
 - ☞ การขยายผลการดำเนินงาน
 - ☞ มีระบบและกลไกการประกาศเกียรติคุณ บุคลากรของกระทรวง ผู้นำหรือแกนนำชุมชน เครือข่าย และชุมชนต้นแบบ

แนวทางการขับเคลื่อนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวทางการขยายผลการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบลตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มี 3 ระยะ ดังนี้

★ ระยะที่ 1 สร้างความเข้มแข็งในพื้นที่

- ☞ การถอดบทเรียนการดำเนินงานและการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมกระบวนการบูรณาการการปฏิบัติการทางสังคม
- ☞ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ☞ สร้างความเข้มแข็งพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เดิม ที่ดำเนินการในปี 2566 ด้วยชุดความรู้ที่ดำเนินการไว้ และความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำไปขยายผลในพื้นที่ใหม่
- ☞ ประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานและผลักดันสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรม
- ☞ ค้นหาและรับสมัครพื้นที่ขยายผล 77 จังหวัด จำแนกพื้นที่ ออกเป็น 3 กลุ่มที่มีศักยภาพ กลุ่มที่ 2 สามารถดำเนินการได้แต่ต้องการที่ปรึกษา ช่วยสนับสนุน กลุ่ม 3 ต้องการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน
- ☞ การจัดทำ platform ความรู้ ข่าวสารและเครือข่ายการทำงาน ระบบที่ปรึกษา ระบบพี่เลี้ยง ทีมวิชาการ สสว. นักวิชาการเชี่ยวชาญ พร้อมถึงความรู้ผลงานวิจัยที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วยถึงผลงานวิจัยด้านการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพกายและจิตใจ เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ระบบคุ้มครองสวัสดิภาพและเครือข่าย การพัฒนาการเรียนรู้

★ ระยะที่ 2 ขยายผลขับเคลื่อนการดำเนินงาน

- ☞ กระจายการทดลองรูปแบบ (Model) สู่การปฏิบัติในพื้นที่ 77 จังหวัด
- ☞ ถอดบทเรียนจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และท้องถิ่น จากระยะที่ 1
- ☞ จัดอบรมยกระดับความเข้มแข็งของพื้นที่ 77 จังหวัด

★ ระยะที่ 3 ขับเคลื่อนการยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

- ☞ ยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) 77 จังหวัดสู่ความเข้มแข็ง
- ☞ ประเมินผลและนำเสนอผลการทดลองรูปแบบ (Model)
- ☞ พัฒนา ปรับปรุงรูปแบบ (Model)
- ☞ เผยแพร่การดำเนินงาน

แนวทางการขับเคลื่อนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

Phrase 1
(3,850,000)

ค่า Platform
(1,200,000)

- ถอดบทเรียนการดำเนินงานและจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมกระบวนการปฏิบัติการทางสังคม
- พัฒนาศักยภาพบุคลากร
- สร้างความเข้มแข็งพื้นที่เดิม และขยายผลพื้นที่ใหม่
- ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน
- ค้นหาและรับสมัครพื้นที่ขยายผล ๗๗ จังหวัด จำแนก และเตรียมพร้อมพื้นที่
- การจัดทำ platform ความรู้ ข่าวสารและเครือข่ายการทำงาน ระบบที่ปรึกษา ระบบพี่เลี้ยง ทีมวิชาการ สสว. นักวิชาการเชี่ยวชาญ พร้อมถึงความรู้ผลงานวิจัยที่จะนำไปใช้ประโยชน์

Phrase2
(5,500,000)

- ขยายผล กระจายการทดลองตัวแบบสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ๗๗ จังหวัด
- ถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของ สสว. พมจ. ท้องถิ่น จากระยะที่ ๑
- จัดอบรมยกระดับความเข้มแข็งของพื้นที่ ๗๗ จังหวัด

Phrase 3
(5,500,000)
ค่าวิจัย (1,500,000)
ค่าเผยแพร่ (1,000,000)

- ขับเคลื่อนยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม ๗๗ จังหวัดสู่ความเข้มแข็ง
- ประเมินผลและนำเสนอผลการทดลองตัวแบบ
- พัฒนาปรับปรุงตัวแบบ
- เผยแพร่การดำเนินงาน

รวม 18,550,000 บาท

บรรณานุกรม

ปรีดี นกุลสมปรารถนา <https://www.popticles.com/business/steps-to-do-design-thinking/>
เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2566

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1. (2566). การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก “การจัดการขยะในชุมชน”. ปทุมธานี

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2. (2566). การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ตำบลเสม็ดใต้อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย. ชลบุรี

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3. (2566). การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ข้อมูลผู้สูงอายุอัจฉริยะ SMART DATA ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. นครปฐม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4. (2566). การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) “รูปแบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวัน (Bukrasang Day Care Center)” ตำบลบึงกระสัง อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์. นครราชสีมา

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5. (2566). การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แบบจำลอง “การแก้ปัญหาสังคมในพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ”. ขอนแก่น

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6. (2566). การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 แบบจำลอง “การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม”. กาฬสินธุ์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7. (2566). ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจำแนกผู้สูงอายุ Digest Elderly Data. ลพบุรี

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8. (2566). KM การจัดการความรู้ KNOWLEDGE MANAGEMENT การขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 “การป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว” ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. อุตรดิตถ์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9. (2566). การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) “เสียง....สร้างสุข” พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ณ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10. (2566). พื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 การส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้กลไกศูนย์ช่วยเหลือสังคม ตำบล เทศบาลตำบลบางนอน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง. สุราษฎร์ธานี

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11. (2566). การจัดการความรู้ Knowledge Management (KM) การขับเคลื่อนโครงการพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) ประจำปี 2566 “นวัตกรรมน้องอ้อมปันสุข” เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุติดเตียง เทศบาลตำบลโคกม่วง. สงขลา

คณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

ดร.นันทปราชญ์ นันทวัฒน์กุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญัฐพัชร สโรบล

นางสาวทัศนีย์ สุขีวงศ์

นางศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ

นางเบญจมาศ แก่นเมือง

นางรชธร พูลสิทธิ์

นางสาวนงลักษณ์ ยะสูงเนิน

นางสาววรรณ อรัญกุล

นางสาวบงกช สัจจานิตย์

นางสาวเรืองลักษณ์ ทิพย์ทอง

นางมิ่งขวัญ วีระชาติ

นางอุบล ทองสลับล้วน

นางณิชาพัชฌ์ เพ็ชรพันธุ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11

คณะทำงาน

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1

นางสาววิรวรรินทร์ อีระกมลกานต์

นางสาวชนิษฐา กิจเงา

นางสาวนภัสสร มหาวงศ์

นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

นักพัฒนาสังคม

นักสังคมสงเคราะห์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2

นายปรินทร์วัฒน์ อธิพลธนวิชัย

นางสาวสุภาพร กมลน้ำ

นายตะชิ มาลัยไพรวัลย์

นายสิทธิชัย แสนทวีสุข

นายอนุชิต จิตรา

นางสาวพนิดา แน่นอุดร

นายพีรพงศ์ อุบลกาญจน์

นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมชำนาญงาน

พนักงานพิมพ์ ส.4

นักพัฒนาสังคม

นักพัฒนาสังคม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

นางสุภรณ์ วัฒนจ้ง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวพีรภาวี่ ลิ้มปณวัสส์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวมรินทราน์ ลอตระกุล	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวภาสินี สวยงาม	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4

นางดวงดาว ปรอยกระโทก	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวชนิษฐา ตรากลาง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวเสาวลักษณ์ ดวงรัตน์	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวพลอยวลี วินทะไชย	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวกนกจันทร์ จันทรวารีย์	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวอารยา จำโนนสูง	นักพัฒนาสังคม
นางสาวณภัทร แสงผล	พนักงานบริการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5

นางเยาวภา บุญคง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวเกษสุตา เพชรก้อน	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายวิชานนท์ ศรีธรรมวงษ์	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นายโดม ศิลาแยง	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางจุฬาลักษณ์ คำสีแก้ว	นักพัฒนาสังคม
นางสาวจิราพร ชิวขุนทด	นักพัฒนาสังคม
นางสาวจิตตรา ทิพฤตริ	เจ้าหน้าที่ศูนย์ให้บริการทางวิชาการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6

นางสาวรัชฌิณาส สุภา	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวจริยา เลื่องลือ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายมงคล ดาศรี	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางบุญชิตา ปัญญามี	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายเทพกร บุญเทียบ	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมชำนาญงาน
นางสาวปริญญา ฮวดศรี	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7

นางสาวน้ำทิพย์ พวงระย้า	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวปาริฉัตร จุมปาแฝด	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวฐิณนชาพัฒน์ อนุวงศ์	นักพัฒนาสังคม
นายจิรวุฒน์ ตะละศักดิ์	พนักงานบริการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8

นายสันติภาพ ทองบุญมา	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายธนพล มีสีบัว	นักพัฒนาสังคม
นายชาญณรงค์ ปิติพิสุทธิพงศ์	นักพัฒนาสังคม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9

นายผาด สุวรรณรัตน์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวนภลัย หลักมัน	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

นางสาวพวงทิพย์ พูลสวัสดิ์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวพนิดา แซ่ตั้ง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสรลลขนา หงษ์วิวัฒน์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวกมลวรรณ บุญทัน	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ
นายคณิน ทองปัสโน	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวกุสุมา สวัสดิวงศ์	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมปฏิบัติงาน
นางสาวทิพวดี มะฮอง	พนักงานบริการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11

นางสาวสุวรรณา ไชยโยธา	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวบงกช บุญยະคิยะ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
ว่าที่ ร.ต.หญิง ณิชฌิชา บุษบา	นักพัฒนาสังคม
นางสาวปาลิตา เจ๊ะหะ	นักพัฒนาสังคม

ออกแบบและประชาสัมพันธ์

นางสาวนิศกร หนูนวล	นักพัฒนาสังคม
--------------------	---------------

จัดพิมพ์และเผยแพร่

33 หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
 โทรศัพท์ : 0-7735-5022-3
 โทรสาร : 0-7735-5705
 E-mail : tpso-10@m-society.go.th
 ปีที่ผลิต : มิถุนายน 2566
 พิมพ์ที่ : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

0 7735 5022-3

0 7735 5705

tpso-10@m-society.go.th

<http://tpso10.m-society.go.th/index.php/th/>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

@tpso10surat

Facebook สสว.10

Line OA สสว.10

รูปเล่ม E-Book

รูปเล่ม PDF